

Butlletí del Consell General

Núm. 48/2014

Casa de la Vall, 16 de juny del 2014

SUMARI

2- PROCEDIMENT LEGISLATIU COMÚ

2.2 Proposicions de llei

Admissió a tràmit i publicació de la **Proposició de llei d'arbitratge del Principat d'Andorra**, i obertura del termini de presentació del criteri del Govern. *pàg. 2*

Admissió a tràmit i publicació de la **Proposició de llei de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària i fiscal**, i obertura del termini de presentació del criteri del Govern. *pàg. 20*

2- PROCEDIMENT LEGISLATIU COMÚ

2.2 Proposicions de llei

Edicte

La Sindicatura, en reunió tinguda el dia 16 de juny del 2014, ha examinat el document que li ha tramès el M. I. Sr. Ladislau Baró Solà, president del Grup Parlamentari Demòcrata, registrat en data 10 de juny del 2014, sota el títol **Proposició de Llei d'arbitratge del Principat d'Andorra** i exercint les competències que li atribueix el Reglament del Consell General en els articles que es citaran, ha acordat:

1. D'acord amb l'article 18.1.d), admetre a tràmit aquest escrit sota la qualificació de Proposició de llei.
2. D'acord amb l'article 103.2, ordenar la seva publicació, i remetre-la al Govern perquè, en el termini de quinze dies, manifesti el seu criteri. El Govern haurà d'evacuar el seu informe per tot el dia 9 de setembre del 2014, a les 17.30h.

Tot el que es fa públic per a general coneixement i efectes.

Casa de la Vall, 16 de juny del 2014

Vicenç Mateu Zamora
Síndic General

Proposició de llei d'arbitratge del Principat d'Andorra

Exposició de motius

- I -

L'arbitratge ha tingut un fort arrelament al Principat d'Andorra com a mecanisme de resolució de litigis. La preocupació de l'arbitratge ve d'antic, com es desprèn d'algunes màximes del Manual Digest (capítol VI): *“però se deu advertir que los Batlles deuen procurar que las parts no pleidegin, sinos que se Compongan, y no tingan Verbal, o que deixin sas Questions a declaracio de Arbitres, cedint los Batlles per lo amor a la quietut y be publich cedir a sos particular interesos, que tindrian en las declaracions y sas Sequelas.”*

En aquest sentit, històricament, els capítols matrimonials o els testaments han previst clàusules que remetien a l'arbitri d'un tercer (“home bo”) per resoldre els eventuais litigis que es puguin produir en aquest àmbit. També ha estat habitual que en els estatuts de les societats mercantils o de les comunitats de copropietaris s'hagin inclòs convenis resoldre els litigis mitjançant l'arbitratge.

No obstant això, la manca de regulació legal d'aquesta institució ha comportat que, a la pràctica, aquesta opció hagi estat sovint descartada per les parts, fins i tot en aquells casos en què s'havia previst inicialment. D'aquesta manera, les qüestions litigioses han acabat essent objecte de procediment judicial.

D'altra banda, des del món del comerç, s'ha estat reclamant una llei que reguli l'arbitratge com a mecanisme de resolució ràpida de conflictes entre empreses, la dinàmica de les quals no es pot permetre suportar la durada que es pot produir davant els òrgans judicials.

En efecte, l'extraordinària expansió de l'empresa i el comerç nacional i internacional del Principat d'Andorra exigeix fórmules ràpides i senzilles per resoldre les controvèrsies que es puguin originar en una activitat tan dinàmica com la mercantil.

L'arbitratge ofereix els avantatges que s'han esmentat i, per aquesta raó, una llei moderna que reguli l'arbitratge i el seu procediment com la present es fa necessària. A més, tenint en compte que una part rellevant de l'activitat mercantil està absorbida per les relacions de veïnatge amb Espanya i França, països on l'arbitratge està molt assentat i és utilitzat pels empresaris, fa més aconsellable encara l'existència d'una llei d'arbitratge al Principat d'Andorra.

Aquesta Llei es promulga amb vocació de facilitar l'arbitratge i també de fomentar-lo i, indirectament, de promoure l'activitat mercantil, el comerç nacional i internacional al Principat d'Andorra. Un país no pot evolucionar econòmicament si no disposa de mecanismes moderns, àgils i fiables per resoldre els conflictes que tot progrés econòmic ineluctablement comporta.

- II -

La Llei regula l'arbitratge propi o formal, és a dir, aquell que s'ajusta a la Llei d'arbitratge i que té un conveni i laude amb plena eficàcia jurídica. Per la seva base normativa, la Llei preveu l'arbitratge de dret, que és el que es basa en normes de dret positiu, i el d'equitat o *ex aequo et bono*, que es fonamenta en el lleial saber i entendre de l'àrbitre per trobar una solució justa. També permet optar entre l'arbitratge *ad hoc* (administrat directament per les parts) i l'institucional (administrat per una institució arbitral i d'acord amb el seus reglaments), que es defineix seguint un criteri mixt i comprensiu. La Llei pretén ser una llei general que regula els arbitratges comercials que tenen la seu al Principat d'Andorra, sense perjudici de ser aplicada com a supletòria de les normes que es puguin dictar atenent les

especificitats de l'arbitratge laboral, de consum o altres arbitratges especials.

La Llei distingeix entre l'arbitratge amb seu al territori del Principat d'Andorra i aquell amb laudes dictats a l'estranger i, dintre dels primers, entre els arbitratges interns i els internacionals.

La Llei estableix un sistema dualista i regula separatament l'arbitratge intern i l'internacional, a cadascun dels quals dedica un títol separat, malgrat que un gran nombre de normes són d'aplicació als dos. No es tracta tant d'una regulació separada, sinó de subratllar una concepció diferenciada dels dos arbitratges. Això s'ha fet amb ànim de reforçar la importància de l'arbitratge internacional, tenint en compte la situació geopolítica i comercial del Principat d'Andorra, la seva multiculturalitat i, encara que sigui un país petit, la seva gran projecció comercial internacional.

- III -

L'arbitratge sol venir regulat per tres nivells de normes. En primer lloc, per la llei nacional d'arbitratge; en segon lloc, si l'arbitratge és institucional, pel reglament de la institució arbitral escollida per les parts; i finalment, per les normes que les parts s'autoimposen en el conveni arbitral o ulteriorment. La Llei no regula, doncs, tots els diversos aspectes de l'arbitratge, sinó aquelles matèries més transcendents. I, dintre de les normes legals, s'ha de distingir entre les que són imperatives o d'ordre públic i, per tant, de compliment obligat, i les que només regeixen de forma supletòria segons la voluntat de les parts.

- IV -

La Llei s'estructura en 3 títols, 18 capítols, 74 articles, una disposició transitòria i una disposició final. La majoria del seus preceptes són de naturalesa dispositiva i regeixen per defecte, és a dir, llevat que les parts acordin altrament.

El títol I es dedica a les disposicions generals, fa referència al que s'entén per arbitratge i el seu àmbit d'aplicació, que és substancialment l'arbitratge de comerç. S'exclouen de l'àmbit de la Llei els arbitratges especials com l'arbitratge laboral i l'arbitratge de consum, que hauran de ser desenvolupats en altres normes, sense perjudici que la Llei sigui complementària o supletòria d'aquelles. Pel que fa a les matèries arbitrables, s'ha prescindit de fer-ne una relació i s'ha optat per una fórmula general que determina que són arbitrables totes les matèries de lliure disposició.

Per tal de complementar el que s'ha exposat anteriorment, el títol I també conté unes regles d'interpretació de la Llei, còmput de terminis i comunicacions d'importància especial en l'arbitratge,

en no regir les lleis de procediment civil ni tan sols com a supletòries. Finalment, aquest títol conté una norma sobre la renúncia tàcita a les facultats d'impugnació.

La Llei regula els arbitratges amb seu al Principat d'Andorra, tinguin caràcter intern o internacional, si bé el capítol X del títol II regula el reconeixement i l'execució dels laudes estrangers. El títol II es dedica a l'arbitratge intern, malgrat que la majoria dels seus articles són també aplicables a l'arbitratge internacional tal com es recull al títol III.

El títol III es consagra íntegrament a l'arbitratge internacional que, degut a l'increment del comerç i les relacions econòmiques internacionals, s'estén cada vegada més. Tenint en compte els seus trets específics, aquesta forma d'arbitratge, on l'autonomia de la voluntat és, si escau, encara més palesa, sovint respon a exigències de l'arbitratge intern i reclama una especial flexibilitat processal, i per tant, mereix una regulació pròpia encara que li siguin d'aplicació moltes normes de l'arbitratge intern. L'arbitratge internacional es defineix sobre la base d'un criteri comprensiu mixt, en el sentit que engloba elements subjectius basats en el domicili i la residència de les parts, i no pas en la nacionalitat, i en criteris objectius relatius a la relació jurídica de la qual dimana el litigi, o en fer referència a interessos del comerç internacional.

Títol I. Disposicions generals

Article 1. Objecte de la llei

L'objecte d'aquesta Llei és la regulació de l'arbitratge, entès com el procés en virtut del qual les parts sotmeten voluntàriament un o diversos litigis entre elles, abans de sorgir o després d'haver sorgit, a la decisió d'un tercer o tercers independents i imparcials (tribunal arbitral). El membre o membres del tribunal arbitral són nomenats, directament o indirectament, per les parts que, per mitjà d'un procediment igualment convingut per elles, resolen els esmentats litigis sobre la base de les al·legacions fetes i les proves practicades, mitjançant una resolució (laude) que les parts accepten com a final i executiva i que equival a una sentència judicial ferma.

Article 2. Àmbit d'aplicació

1. La Llei s'aplica als arbitratges, la seu dels quals estigui dins el territori del Principat d'Andorra, siguin de caràcter intern o internacional, amb subjecció al que estableixen els tractats internacionals dels quals el Principat d'Andorra sigui part o a les lleis que continguin disposicions especials sobre arbitratge.

2. Les normes que contenen els articles 9, 10, 11, 12 i els capítols IX i X del títol II de la Llei s'apliquen encara que la seu de l'arbitratge estigui fora del territori andorrà.

3. Queden exclosos de l'àmbit d'aplicació de la Llei els arbitratges laborals i els de consum.

4. La Llei és aplicable supletòriament als arbitratges que preveuen altres lleis.

5. La Llei no és aplicable als supòsits en els quals les parts d'una relació jurídica incompleta encomanen a un tercer "arbitrador" la determinació d'un element integrador d'aquesta relació.

Article 3. Matèries objecte d'arbitratge

1. Són susceptibles d'arbitratge els litigis sobre matèries que segons el dret són de lliure disposició i sobre les quals es permet transgir.

2. Els estatuts de les societats de capital poden establir que se sotmeten a arbitratge els litigis que es plantegen en el seu si, inclosa la impugnació dels acords socials pels socis o els administradors.

3. Es poden sotmetre a l'arbitratge instituït per disposició testamentària els litigis entre hereus no forçosos o legataris, per qüestions relatives a la distribució o l'administració de l'herència.

4. També són susceptibles d'arbitratge els aspectes civils dels litigis en matèria de competència efectiva, amb efectes entre les parts.

Article 4. Definicions

Als efectes de la Llei, es defineixen els conceptes bàsics següents:

a) Arbitratge intern. Significa qualsevol arbitratge entès en els termes que s'estableixen a l'article 1, que tingui la seu al Principat d'Andorra, sempre que totes les parts hi tinguin el seu domicili i que no concorri cap de les circumstàncies que defineixen l'arbitratge internacional.

b) Arbitratge internacional. És aquell arbitratge que té seu al Principat d'Andorra i en el qual concorre alguna o algunes de les circumstàncies següents:

i. que, en el moment de celebració del conveni d'arbitratge, les parts tinguin els seus domicilis en estats diferents.

ii. que la seu de l'arbitratge determinat en el conveni d'arbitratge o d'acord amb el que aquest preveu, estigui situat fora de l'estat en què les parts tinguin els seus domicilis.

iii. que el lloc de compliment d'una part substancial de les obligacions de la relació jurídica de la qual dimani el litigi estigui situat fora de l'estat en què les parts tinguin els seus domicilis.

iv. que la relació jurídica de la qual dimana el litigi afecti interessos del comerç internacional.

Si alguna de les parts té més d'un domicili, s'ha de tenir en compte el que tingui una relació més estreta amb el conveni d'arbitratge i, si una part no té cap domicili, cal atènyer-se a la seva residència habitual.

v. que les parts han convingut expressament que la qüestió objecte del conveni arbitral està relacionada amb més d'un estat.

c) Tribunal arbitral. És l'òrgan decisor de l'arbitratge, integrat per un o més àrbitres, sempre en nombre senar, nomenats directament o indirectament per les parts.

d) Comunicació electrònica. És aquella informació, en suport digital, generada, emesa, rebuda, processada o arxivada per mitjans electrònics, digitals, magnètics, òptics o similars.

e) Conveni d'arbitratge. Significa el conveni en mèrits del qual les parts manifesten la seva voluntat de sotmetre a arbitratge tots o alguns litigis que hagin sorgit o puguin sorgir entre elles respecte d'una relació jurídica determinada, sigui contractual o no contractual.

f) Laude. Significa resolució del tribunal arbitral.

g) Laude parcial. Significa la resolució del tribunal arbitral que, durant el procediment arbitral, resol qüestions puntuals de fons o de forma.

h) Laude definitiu. Significa la resolució final del tribunal arbitral que posa fi a les actuacions arbitrals i resol el fons del litigi.

i) Laude ferm. Significa el laude que no permet cap recurs o acció d'anul·lació salvat el recurs de revisió.

j) Laude estranger. Significa el laude dictat fora del territori del Principat d'Andorra, amb independència de la nacionalitat o el domicili de les parts, de la matèria en què vers i del lloc de desenvolupament de l'arbitratge.

k) Arbitratge de dret. És l'arbitratge que basa la resolució del conflicte en raonaments jurídics.

l) Arbitratge d'equitat. És l'arbitratge que basa la resolució del conflicte en el sentit natural del que és just, atenent les particularitats de la matèria objecte d'arbitratge.

m) Litigi. Significa la controvèrsia o la disputa sotmesa a arbitratge.

n) Ordre preliminar. És el manament dictaminat pel tribunal arbitral amb l'objectiu que alguna de les parts no pugui frustrar una mesura cautelar.

o) Mesura cautelar. Significa tota mesura temporal ordenada pel tribunal arbitral o l'òrgan jurisdiccional estatal, atorgada en forma o no de laude i prèvia a

l'emissió del laude pel qual es dirimeix definitivament el litigi.

p) Seu de l'arbitratge. És el lloc on es desenvolupa el procediment arbitral i es dicta el laude.

Article 5. Regles d'interpretació

1. Quan una disposició de la Llei:

a) concedeixi a les parts la facultat de decidir lliurement sobre un assumpte concret, aquesta facultat comprèn la d'autoritzar un tercer, inclosa una institució arbitral, perquè adopti aquesta decisió, excepte en els casos que preveuen els apartats 1 a 3 de l'article 49.

b) es refereixi al conveni d'arbitratge o a qualsevol altre acord entre les parts, s'entén que integren el seu contingut les disposicions del reglament d'arbitratge al qual les parts s'hagin sotmès, si s'escau. Aquest reglament es considera fruit de la voluntat de les parts i, en conseqüència, preval sobre les normes dispositives de la Llei.

c) es refereixi a la demanda, també s'aplica a la reconvençió, i quan es refereixi a la contesta, també s'aplica a la contesta a la reconvençió, excepte en els casos que preveu el paràgraf a) de l'article 45 i paràgraf a) de l'apartat 3 de l'article 53.

2. Les qüestions relatives a les matèries que es regeixen per la Llei que no estiguin expressament resoltes en aquesta, es dirimiran de conformitat als principis generals en què es basa la Llei.

Article 6. Actes de comunicació i còmput de terminis

1. Llevat que les parts acordin altrament s'apliquen les disposicions següents:

a) qualsevol notificació, citació o comunicació es considera rebuda el dia en què hagi estat lliurada personalment al destinatari o en què hagi estat lliurada al seu domicili, residència habitual, establiment o adreça. Així mateix, seran vàlides les fetes per fax, correu electrònic o un altre mitjà de telecomunicació electrònic, telemàtic o d'una altra classe semblant que permeti la tramesa i la recepció d'escrits i documents que deixi constància de la seva remissió i recepció i que hagin estat designats per l'interessat. Posat el cas que no s'identifiqui, després d'una indagació raonable, cap d'aquests llocs, es considera rebuda el dia en què hagi estat lliurada o intentat el lliurament, per correu certificat o qualsevol altre mitjà que deixi constància, en l'últim domicili, residència habitual, direcció o establiment coneguts del destinatari.

b) els terminis establerts en la Llei es computen des del dia següent al de la recepció de la notificació o la comunicació. Si l'últim dia del termini és dia festiu en el lloc de recepció de la notificació o la

comunicació, es prorrogarà fins al primer dia laborable següent. Quan hi hagi establert un termini per presentar un escrit, el termini s'entén respectat si l'escrit es remet dins el termini, encara que la recepció es produeixi posteriorment. Els terminis establerts per dies es computen per dies naturals. Els terminis establerts per mesos es computen de data a data.

2. Les disposicions d'aquest article no s'apliquen a les notificacions, les comunicacions, les citacions i els còmputos de terminis dins un procediment davant d'un òrgan jurisdiccional estatal, en la funció de control de l'arbitratge, que es regeixen per les seves normes pròpies.

Article 7. Renúncia tàcita a les facultats d'impugnació

Si una part, coneixent la infracció d'alguna norma dispositiva de la Llei de la qual les parts puguin apartar-se o d'algun requisit del conveni d'arbitratge, no la denuncia injustificadament dins el termini previst amb aquesta finalitat o, en el seu defecte, tan aviat com li sigui possible, es considera que renuncia a les facultats d'impugnació que preveu la Llei.

Títol II. L'arbitratge intern

Capítol I. Intervenció, assistència i control judicial de l'arbitratge

Article 8. Intervenció dels òrgans jurisdiccionals estatals

En els assumptes que es regeixin per aquesta Llei no intervindrà cap òrgan jurisdiccional estatal, excepte en els casos en què la mateixa Llei ho disposi expressament.

Article 9. Òrgans judicials competents per a les funcions d'assistència i control de l'arbitratge

1. Els òrgans judicials competents per a les funcions d'assistència i control de l'arbitratge són els següents:

a. per al nomenament o remoció judicial d'àrbitres és competent la Secció Civil de la Batllia.

b. per a l'assistència judicial en la pràctica de proves és competent la Secció Civil de la Batllia.

c. per a l'adopció judicial de mesures cautelars és competent igualment la Secció Civil de la Batllia.

d. per a l'execució forçosa de laudes nacionals i estrangers reconeguts, és competent la Secció Civil de la Batllia.

e. Per al reconeixement de laudes o resolucions estrangers, així com per al coneixement de l'acció d'anul·lació del laude és competent la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia.

2. Qualsevol de les parts i el tribunal arbitral es pot dirigir als òrgans judicials competents d'acord amb el previst a l'apartat anterior.

3. En tot allò no previst per aquesta Llei, és d'aplicació subsidiària la legislació processal civil.

4. Les decisions dels òrgans judicials competents a què fa referència l'apartat 1 no són susceptibles de recurs excepte en el cas que la decisió sigui que no pertoca el nomenament dels àrbitres per una de les causes previstes a l'article 17.

5. Les parts poden renunciar per conveni a l'arbitratge pactat i deixar per tant expedida la via judicial. A manca de renúncia expressa en els termes anteriorment indicats, s'entendrà que renunciïn quan, interposada la demanda davant dels òrgans jurisdiccional, el demandat o els demandats si són més d'un, duen a terme, després de personats, qualsevol actuació processal, que no sigui la interposició de la declinatòria.

Capítol II. El conveni d'arbitratge

Article 10. Contingut, forma i validesa del conveni d'arbitratge

1. El conveni d'arbitratge ha d'expressar la voluntat de les parts de sotmetre a arbitratge els litigis que hagin sorgit o puguin sorgir respecte d'una determinada relació jurídica contractual o extracontractual.

2. El conveni d'arbitratge ha de designar el tribunal arbitral o el procediment per la seva designació, directament o per referència a un reglament d'arbitratge. No és vàlid el conveni que confereix a una part una situació privilegiada en la designació del tribunal arbitral.

3. El conveni d'arbitratge pot adoptar la forma de clàusula compromissòria o de compromís d'arbitratge. La clàusula compromissòria és el conveni en mèrits del qual les parts en una o diverses relacions jurídiques es comprometen a sotmetre a arbitratge els litigis que puguin sorgir en relació a aquelles. El compromís d'arbitratge és el conveni pel qual les parts d'un litigi ja sorgit el sotmeten a arbitratge. Les parts poden sotmetre's a arbitratge en tot moment fins i tot en el cas d'un procediment judicial ja iniciat.

4. La referència feta en un contracte a un document que contingui una clàusula compromissòria constitueix un conveni d'arbitratge per escrit, sempre que la referència impliqui que aquesta clàusula forma part del contracte.

5. Si el conveni d'arbitratge està contingut en un contracte d'adhesió, la validesa del conveni i la seva interpretació es regeixen per les normes aplicables a aquest tipus de contracte.

6. El conveni d'arbitratge en qualsevol de les seves formes ha de constar per escrit en un o diversos documents firmats per les parts. S'entendrà que el conveni d'arbitratge és per escrit quan queda constància del seu contingut en qualsevol forma, tant si s'ha concertat verbalment, mitjançant l'execució de certs actes o bé per qualsevol altre mitjà. El requisit que el conveni d'arbitratge consti per escrit es compleix també amb una comunicació electrònica si la informació que hi ha consignada és accessible per la seva consulta ulterior.

7. Es considera que existeix conveni d'arbitratge quan, en un intercanvi d'escrits de demanda i contesta, l'existència del conveni és afirmada per una part sense ser negada per l'altra.

8. El conveni d'arbitratge és independent del contracte del qual forma part o al qual el conveni fa referència i la decisió del tribunal arbitral de declarar la nul·litat del contracte no comporta *ipso jure* la nul·litat del conveni d'arbitratge.

9. El tribunal arbitral té potestat per a decidir sobre l'existència i la validesa del conveni d'arbitratge d'acord amb el que disposa l'article 27.

10. Es considera existent i vàlid el conveni que consta en un intercanvi de cartes, telegrams o altres mitjans de telecomunicació, sempre que quedi constància del seu contingut en qualsevol forma. Es considera acomplert aquest requisit quan el conveni d'arbitratge consta i és accessible per a la seva ulterior consulta en suport electrònic, òptic o de qualsevol altre tipus.

11. En el cas d'un litigi multipart, la renúncia d'una de les parts a l'aplicació del conveni d'arbitratge no afecta les altres parts.

Article 11. Conveni d'arbitratge i demanda quant al fons davant la Secció Civil de la Batllia

1. La Secció Civil de la Batllia, quan se li sotmeti un litigi sobre un assumpte que és objecte d'un conveni d'arbitratge, es declara incompetent i remet les parts a l'arbitratge si ho sol·licita qualsevol d'elles, com a molt tard en el moment de presentar el primer escrit sobre el fons del litigi, a menys que es comprovi que el conveni és nul, ineficaç o d'impossible execució.

2. Si s'ha iniciat l'acció a la qual es refereix l'apartat 1 del present article, es poden, no obstant, iniciar o prosseguir les actuacions arbitral i dictar un laude mentre la qüestió està pendent davant de la Secció Civil de la Batllia.

Article 12. Conveni d'arbitratge i adopció de mesures cautelars pel tribunal

Si les parts sol·liciten a la Secció Civil de la Batllia, amb anterioritat a les actuacions arbitral o durant la seva tramitació, l'adopció de mesures cautelars, la

sol·licitud o la concessió de les mesures no afecta l'existència i la validesa del conveni d'arbitratge.

Article 13. Conveni d'arbitratge i declaració de concurs

La declaració de concurs, per si sola, no afecta el conveni d'arbitratge subscrit pel concursat. Quan l'òrgan judicial que coneix del concurs considera que el conveni pot suposar un perjudici per als creditors del concurs, pot decidir la suspensió dels seus efectes, sense perjudici del que s'estableix en els tractats internacionals.

Capítol III. El tribunal arbitral

Article 14. Capacitat per a ser àrbitre

1. La funció d'àrbitre només pot ser exercida per persones físiques en ple exercici dels seus drets civils, sempre que no els ho impedeixi la legislació a la que estiguin subjectes en l'exercici de la seva professió.

2. Si el conveni d'arbitratge designa una persona jurídica, aquesta només disposa de la facultat d'organitzar i administrar l'arbitratge conforme a l'article 15.

3. Llevat de l'acord en contrari de les parts, quan es tracti d'arbitratge amb àrbitre únic i sempre que no sigui un arbitratge en equitat (*ex aequo et bono*), l'àrbitre ha de tenir la condició de jurista. En l'arbitratge amb tres o més àrbitres, almenys un d'ells ha de tenir aquesta condició.

4. Ningú pot ser exclòs d'actuar com a àrbitre per raó de la seva nacionalitat, llevat que les parts acordin altrament.

Article 15. Arbitratge institucional

1. Les parts poden encomanar l'organització i l'administració de l'arbitratge i la designació dels àrbitres a una institució arbitral, que pot ser la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra o qualsevol altra corporació de dret públic o entitat pública que pugui exercir funcions arbitrals segons les seves normes reguladores, així com les associacions i les entitats sense ànim de lucre que segons els seus estatuts se'ls atribueixin funcions arbitrals. Les institucions arbitrals exerceixen les seves funcions d'acord amb els seus propis reglaments.

2. Les institucions arbitrals vetllen pel compliment de les condicions de capacitat dels àrbitres i la transparència del seu nomenament així com per la seva independència.

3. Les parts poden sotmetre's al reglament d'una institució arbitral sense sotmetre's a la vegada a l'administració de l'arbitratge de la institució corresponent.

Article 16. Nombre d'àrbitres

1. Les parts determinen lliurement el nombre d'àrbitres que integren el tribunal arbitral, que en qualsevol cas ha de tenir una composició senar.

2. A falta d'acord, el tribunal arbitral es compon d'un sol àrbitre, sens perjudici del que disposa l'apartat 1 de l'article 18.

Article 17. Nomenament dels àrbitres

1. Les parts poden lliurement nomenar directament l'àrbitre o els àrbitres que componen el tribunal arbitral o bé acordar el procediment per al seu nomenament, amb subjecció a les disposicions dels apartats 4 i 5 d'aquest article.

2. A falta d'aquest acord:

a) en l'arbitratge amb tribunal arbitral compost per un àrbitre únic, si les parts no es posen d'acord sobre l'àrbitre, aquest és nomenat, a petició de part, per la institució arbitral nomenada per les parts i, si no se n'hagués nomenat cap, per la Secció Civil de la Batllia en el termini màxim d'un mes,

b) en l'arbitratge amb tribunal arbitral compost per tres àrbitres, cada part nomena un àrbitre i els dos àrbitres designats nomenen el tercer àrbitre, que actua com a president del tribunal arbitral; si una part no nomena l'àrbitre dins els vint dies següents a la notificació del requeriment fefaent en aquest sentit de l'altra part, o si els dos àrbitres no es posen d'acord sobre el tercer àrbitre dins els trenta dies següents a l'acceptació del seu nomenament, el nomenament es fa, a petició de part, per la institució arbitral nomenada per les parts i, si no se n'hagués nomenat cap, per la Secció Civil de la Batllia en el termini màxim d'un mes.

3. Quan en un procediment de nomenament d'àrbitres convingut per les parts,

a) una part no actuï segons el que disposa aquest procediment, o

b) les parts o els dos àrbitres no poden arribar a un acord de conformitat amb el procediment mencionat, o

c) un tercer, inclosa una institució, no compleix una funció que se li confereix en aquest procediment, qualsevol de les parts pot sol·licitar a la Batllia que adopti les mesures necessàries, llevat que l'acord sobre el procediment de nomenament prevegi altres mitjans per a aconseguir-ho.

4. Quan el nomenament dels àrbitres correspon a la Secció Civil de la Batllia, aquesta confecciona una llista amb tres noms per cada àrbitre que hagi de ser nomenat i nomena els àrbitres per sorteig. Aquesta ha de tenir necessàriament en compte les condicions requerides per ser àrbitre d'un tribunal arbitral convingudes per les parts i, si no s'haguessin

convingut, les previstes a la Llei i prendre les mesures que garanteixin la independència, la imparcialitat i la disponibilitat dels integrants de les llistes.

5. Les pretensions que s'exercitin davant la Batllia en relació amb els apartats anteriors se substancien per mitjà de les normes expressament previstes per a aquesta finalitat o, si no s'haguessin previst, les que regulen els procediments incidentals d'acord amb el previst a la legislació processal civil vigent en cada moment. La Batllia només pot refusar la petició de nomenament d'àrbitre si, de la documentació aportada, en resulta manifestament la inexistència o la invalidesa del conveni d'arbitratge.

6. Les decisions de la Batllia sobre el nomenament d'àrbitres a què fa referència aquest article no poden ser objecte de recurs, amb excepció d'aquelles que refusen la petició formulada d'acord amb l'últim incís de l'apartat 5 d'aquest article.

Article 18. Nomenament d'àrbitres en procediments amb pluralitat de parts i adhesió d'un tercer al procediment arbitral

1. En cas de pluralitat de demandants o demandats, quan la controvèrsia s'ha de sotmetre a arbitratge, aquesta ha de ser resolta per un tribunal arbitral format per tres membres. Els demandants nomenen de comú acord un àrbitre i els demandats en nomenen de comú acord un altre. Una vegada nomenats els àrbitres per cada part, aquests nomenen el tercer, el qual actua com a president del col·legi/tribunal arbitral. Si una part no nomena l'àrbitre dins dels 20 dies a comptar de la recepció del requeriment de l'altra perquè ho faci, la designació de l'àrbitre correspon a la institució arbitral nomenada o, si és el cas, a la Batllia, a petició de qualsevol de les dues parts. Així mateix, quan els àrbitres designats no aconseguen posar-se d'acord en el nomenament del tercer àrbitre dins dels 30 dies a comptar de l'última acceptació, el nomenament correspon, a petició d'una de les dues parts, a la institució arbitral nomenada o, si és el cas, a la Batllia.

2. Si la designació d'àrbitres correspon a la institució arbitral nomenada o a la Secció Civil de la Batllia, una o altra segons escaigui ha de confeccionar una llista de tres noms per cada àrbitre que hagi de ser nomenat. En confeccionar aquesta llista s'ha de tenir en compte els requisits establerts per les parts per a la selecció dels àrbitres i prendre les mesures necessàries per garantir-ne la seva independència i la imparcialitat. Una vegada confeccionada la llista, es nomenen els àrbitres mitjançant sorteig.

3. Mentre un litigi estigui pendent, pot ser admès com a demandant o demandat qui acrediti tenir

interès directe i legítim en el resultat del mateix. El tercer que desitgi sotmetre's a l'arbitratge o la part que desitgi incorporar un tercer a l'arbitratge ha de presentar la seva sol·licitud abans de la designació dels àrbitres, tret que totes les parts, inclòs el tercer que desitja adherir-se o ser adherit, acceptin que el tercer s'incorpori a un procediment en què els àrbitres ja han estat designats, i el tercer renunciï al seu dret de designació i accepti l'àrbitre que la seva part hagi nomenat.

Article 19. Independència i imparcialitat

1. L'àrbitre ha de ser independent i imparcial durant el procediment. En cap cas no pot mantenir relacions personals, professionals o comercials amb les parts o amb els seus representants.

2. Quan es comuniqui a una persona el seu possible nomenament com a àrbitre, aquesta ha de declinar el nomenament si no es considera independent o imparcial. Posat cas que es consideri independent i imparcial ha de revelar tots els fets o les circumstàncies que puguin donar lloc a dubtes justificats respecte de la seva independència o imparcialitat abans d'acceptar la seva missió. Igualment ha de fer-ho immediatament si aquests fets o circumstàncies apareguessin després del seu nomenament i durant totes les actuacions arbitrals.

3. L'àrbitre no pot intervenir o haver intervingut com a mediador en la mateixa controvèrsia o litigi entre les parts, llevat que les parts acordin altrament.

Article 20. Acceptació dels àrbitres

Llevat que les parts hagin disposat altrament, cada àrbitre, dins el termini de quinze dies a comptar del dia següent a la comunicació del seu nomenament, ha de comunicar per escrit la seva acceptació a qui el va nomenar. Si en aquest termini no comunica la seva acceptació, es considera que no accepta el nomenament.

Article 21. Motius i procediment de recusació

1. Un àrbitre només pot ser recusat si existeixen fets o circumstàncies que donin lloc a dubtes justificats sobre la seva independència o imparcialitat, o si no reuneix les condicions convingudes per les parts o, si aquestes no existeixen, les exigides per la llei aplicable. Una part només pot recusar l'àrbitre nomenat per ella, o en el nomenament del qual hagi participat, per causes de les quals tingui coneixement després del nomenament.

2. Les parts poden acordar lliurement el procediment de recusació dels àrbitres, sense perjudici del que disposa l'apartat 3 d'aquest article.

3. Si no existeix aquest acord, la part que desitgi recusar un àrbitre ha d'exposar per escrit els motius en els quals basa la recusació, dins els quinze dies

després de tenir coneixement de l'acceptació de l'àrbitre o de qualsevol circumstància a què es refereix l'article 19. Llevat que l'àrbitre recusat renunciï al seu càrrec o que les altres parts acceptin la recusació, el tribunal arbitral, excloent l'àrbitre recusat, decideix sobre la recusació.

4. Si la recusació en virtut del procediment acordat per les parts o del procediment descrit en l'apartat precedent d'aquest article no prospera, la part recusant pot fer valdre, si escau, la recusació davant la Secció Civil de la Batllia, la decisió de la qual és inapel·lable o bé en el moment d'exercir l'acció d'anul·lació contra el laude.

5. La recusació no impedeix les actuacions arbitrals ni priva l'àrbitre recusat de les seves funcions.

Article 22. Exercici de les funcions arbitrals i remoció dels àrbitres

1. El tribunal arbitral ha d'exercir les seves funcions completant-les fins a la finalització del procediment arbitral, llevat que justifiqui un impediment o una causa legítima d'abstenció o de renúncia.

2. Si un àrbitre es veu impedit, *de iure o de facto*, d'exercir les seves funcions o les exerceix amb dilacions injustificades, el seu mandat cessa si renuncia el seu càrrec o si les parts acorden la seva remoció en qualsevol moment. En cas contrari, si existeix desacord respecte a qualsevol dels motius de remoció, qualsevol de les parts pot sol·licitar a la Secció Civil de la Batllia que decideixi sobre la terminació del mandat, decisió que és inapel·lable.

3. A la sol·licitud de remoció es pot acumular la sol·licitud de nomenament del nou àrbitre, en els termes previstos en aquest article, posat cas que s'estimi la remoció.

4. Si, en virtut d'aquest article o de l'apartat 3 de l'article 20, un àrbitre renuncia al seu càrrec o una part accepta la terminació del mandat d'un àrbitre, això no implica necessàriament acceptació de la concurrència de qualsevol dels motius esmentats en aquest article o en l'article 21.

5. La institució arbitral i, si de cas hi manca, la Secció Civil de la Batllia poden igualment decidir la revocació del nomenament de tots o un dels àrbitres, a petició d'una de les parts, després d'haver escoltat l'àrbitre afectat, posat cas que hi hagi dubtes justificats sobre la independència o la imparcialitat dels àrbitres o de les condicions requerides per a ells en el conveni d'arbitratge, o incapacitat física o mental dels àrbitres o deficiències greus en la conducció del procediment arbitral. Els àrbitres poden continuar el procediment i dictar el laude mentre el procediment de revocació estigui pendent.

Article 23. Nomenament d'àrbitre substituït

1. Quan el mandat d'un àrbitre acabi en virtut de defunció, renúncia, recusació, remoció o per acord de les parts de posar fi al mandat, es nomena un àrbitre substituït seguint les normes del procediment aplicades al nomenament de l'àrbitre substituït.

2. Una vegada nomenat l'àrbitre substituït, el tribunal arbitral, prèvia audiència de les parts, decideix si escau o no repetir algunes o totes les actuacions ja practicades.

Article 24. Secretari

El tribunal arbitral, d'acord amb les parts, pot nomenar un secretari del tribunal arbitral i fixar les seves funcions administratives i la remuneració.

Article 25. Responsabilitat dels àrbitres i de les institucions arbitrals

1. L'acceptació del seu nomenament obliga els àrbitres i, si s'escau, la institució arbitral, a complir fidelment l'encàrrec rebut, els quals si no ho fan, incorren en responsabilitat pels danys i perjudicis que causin per mala fe, temeritat o dol.

2. En els arbitratges encomanats a una institució arbitral, el perjudicat té acció directa contra aquella, amb independència de les accions de rescabament que la institució tingui contra els àrbitres.

3. S'exigeix als àrbitres o a les institucions arbitrals en nom seu la contractació d'una assegurança de responsabilitat civil o garantia equivalent.

Article 26. Provisió de fons

Llevat que les parts hagin acordat altrament, tant el tribunal arbitral com les institucions arbitrals poden exigir a les parts les provisions de fons que estimin necessàries per a atendre als honoraris i les despeses del tribunal arbitral i a les que puguin produir-se en l'administració de l'arbitratge. A falta de provisió de fons per les parts, el tribunal arbitral pot suspendre o donar per concloses les actuacions arbitrals. Si alguna de les parts no fa la seva provisió, el àrbitres, abans d'acordar la conclusió o la suspensió de les actuacions, ho comuniquen a les altres parts, per si tenen interès en suplir-la dins el termini que es fixi.

Capítol IV. Competència dels àrbitres

Article 27. Potestat del tribunal arbitral per a decidir sobre la seva competència

1. El tribunal arbitral està facultat per decidir sobre la seva pròpia competència i en particular sobre les excepcions relatives a l'existència o la validesa del conveni d'arbitratge, el nomenament dels àrbitres, l'arbitrabilitat del litigi o qualsevol altra excepció l'estimació de la qual impedeixi entrar en el fons del litigi.

2. L'excepció d'incompetència del tribunal arbitral i les altres a què fa referència l'apartat anterior poden ser oposades per les parts fins el moment de presentar la contesta a la demanda. Les parts no es veuen impedides d'oposar les excepcions pel fet que hagin nomenat un àrbitre o participat en el seu nomenament. L'excepció basada en el fet que el tribunal arbitral s'ha excedit del seu mandat, ha de ser plantejada tan aviat com aparegui, durant les actuacions arbitrals, la matèria que suposadament excedeix el seu mandat.

3. El tribunal arbitral només pot admetre la interposició d'excepcions posteriorment si la demora resulta justificada. Es considera que la part que, amb coneixement de causa i sense motiu justificat, s'absté d'oposar una excepció en temps útil, renuncia a oposar-la.

4. El tribunal arbitral pot decidir respecte les excepcions a què fan referència els apartats 1 i 2 d'aquest article com a qüestió prèvia, mitjançant un laude parcial, o juntament amb les altres qüestions sotmeses a la seva decisió relatives al fons de l'assumpte en el laude final. La decisió del tribunal arbitral només pot ser impugnada mitjançant l'exercici de l'acció d'anul·lació del laude en què s'hagi adoptat. Si la decisió del tribunal arbitral fos desestimària de les excepcions i s'adoptés amb caràcter previ, l'exercici de l'acció d'anul·lació no suspèn el procediment arbitral.

Capítol V. Mesures cautelars i ordres preliminars

Secció primera. Mesures cautelars

Article 28. Potestat del tribunal arbitral per a adoptar mesures cautelars

Llevat que les parts hagin acordat altrament, el tribunal arbitral pot, a instància d'una d'elles, adoptar les mesures cautelars que consideri necessàries. El tribunal arbitral, o si de cas hi manca l'òrgan jurisdiccional estatal, pot ordenar a una de les parts que:

1. mantingui o restableixi l'*statu quo* en espera que es dirimeixi el litigi;
2. adopti mesures per impedir algun dany actual o imminent o alguna ingerència en el procediment arbitral, o que s'abstingui de dur a terme certs actes que probablement ocasionarien un dany o una ingerència en el procediment arbitral;
3. proporcioni algun mitjà per a preservar béns que permetin executar qualsevol laude subsegüent;
4. preservi elements de prova que poguessin ser rellevants i pertinents per a resoldre el litigi.

Article 29. Condicions per a l'adopció de mesures cautelars

1. El sol·licitant d'una mesura cautelar prevista en algun dels apartats 1, 2 o 3 de l'article anterior ha d'acreditar davant el tribunal arbitral:

a. Que si no s'adopta la mesura cautelar és probable que es produeixi algun dany, no rescabable adequadament mitjançant una indemnització, notablement més greu que el que pugui sofrir la part afectada per la mesura, en cas de ser adoptada, i

b. que existeix una possibilitat raonable que la demanda del sol·licitant sobre el fons del litigi prosperi. La decisió del tribunal arbitral respecte d'aquesta possibilitat no prejutja en cap cas les decisions subsegüents del tribunal arbitral.

2. Quan es tracta d'una mesura cautelar sol·licitada en mèrits d'allò que preveu l'apartat 4 de l'article anterior, els requisits enunciats en les lletres a) i b) de l'apartat anterior d'aquest article només són exigibles en la mesura en què el tribunal arbitral ho estimi oportú.

3. El tribunal arbitral no pot imposar mesures cautelars a tercers que no siguin part del procediment arbitral.

Secció segona. Ordres preliminars

Article 30. Petició d'una ordre preliminar i condicions per a la seva emissió

1. Llevat que les parts hagin acordat altrament, qualsevol d'elles, sense necessitat de prevenir les altres parts (*ex parte*), pot sol·licitar l'adopció d'una mesura cautelar i demanar una ordre preliminar al tribunal arbitral en mèrits de la qual s'ordini a alguna part que no frustri la mesura cautelar sol·licitada.

2. El tribunal arbitral pot emetre una ordre preliminar sempre que consideri que la notificació prèvia de la sol·licitud d'una mesura cautelar a la part contra la que aquesta mesura va dirigida comporta el risc que es frustri la mesura cautelar.

3. Les condicions establertes a l'article 28 són aplicables a tota ordre preliminar quan el dany que ha d'avaluar-se en virtut de la lletra a) de l'apartat 1 del mateix article sigui el dany que probablement resultarà del fet que s'emeti o no l'ordre.

Article 31. Règim específic de les ordres preliminars

1. Davant la sol·licitud d'una ordre preliminar, el tribunal arbitral es pronuncia sobre la procedència o no d'aquesta.

2. Inmediatament després d'haver-se pronunciat sobre la procedència o no d'una petició d'ordre preliminar, el tribunal arbitral notifica a les parts tant la sol·licitud com la pròpia ordre preliminar, en

el cas d'haver-se emès, així com la mesura cautelar que pretén preservar-se mitjançant dita ordre preliminar. Igualment, el tribunal arbitral notifica totes les comunicacions respecte de l'ordre preliminar, fins i tot la constància del contingut de tota comunicació verbal, entre qualsevol de les parts i el tribunal arbitral amb relació a aquesta matèria.

3. Al mateix temps, el tribunal arbitral dóna a la part a qui afecta l'ordre preliminar l'oportunitat de fer valdre els seus drets el més aviat possible.

4. El tribunal arbitral es pronuncia sense tardança sobre tota objecció que es presenti contra l'ordre preliminar.

5. Tota ordre preliminar expira als vint dies comptats a partir de la data en què el tribunal arbitral l'hagi emesa. No obstant això, el tribunal arbitral pot adoptar una mesura cautelar per la qual ratifiqui o modifiqui l'ordre preliminar una vegada que la part contra la que s'hagi dirigit l'ordre preliminar hagi estat notificada i hagi tingut l'oportunitat de fer valer els seus drets.

6. Les ordres preliminars són vinculants per a les parts, però no són de per si objecte d'execució judicial. Les ordres preliminars no constitueixen un laude.

Secció tercera. Disposicions aplicables a les mesures cautelars i a les ordres preliminars

Article 32. Modificació, suspensió i revocació

En qualsevol moment, el tribunal arbitral pot modificar, suspendre o revocar les mesures cautelars o les ordres preliminars que hagi adoptat, ja sigui a instància d'alguna de les parts o, en circumstàncies excepcionals, per iniciativa pròpia, prèvia notificació a les parts.

Article 33. Exigència d'una garantia pel tribunal arbitral

1. El tribunal arbitral pot exigir del sol·licitant d'una mesura cautelar que presti una garantia adequada respecte de la mesura.

2. El tribunal arbitral exigeix al sol·licitant d'una ordre preliminar que presti una garantia respecte de l'ordre, llevat que ho consideri inapropiat o innecessari.

Article 34. Comunicació d'informació

1. El tribunal arbitral pot exigir a qualsevol de les parts que faci conèixer immediatament qualsevol canvi important que es produeixi en les circumstàncies que varen motivar que la mesura se sol·licités o s'adoptés.

2. El sol·licitant d'una ordre preliminar ha de revelar al tribunal arbitral qualsevol circumstància que

pugui ser rellevant per a la decisió que el tribunal arbitral hagi d'adoptar en relació a l'emissió o el manteniment de l'ordre, i continua estant obligat a fer-ho fins que la part contra la qual l'ordre hagi estat demanada no hagi tingut l'oportunitat de fer valer el seu dret a manifestar-se amb relació a l'ordre. A partir d'aquest moment, és d'aplicació el previst a l'apartat precedent d'aquest article.

Article 35. Costes i danys i perjudicis

El sol·licitant d'una mesura cautelar o d'una ordre preliminar és responsable de les costes i els danys i perjudicis que aquesta mesura o ordre ocasioni a qualsevol part, sempre que el tribunal arbitral determini ulteriorment que, en les circumstàncies del cas, no s'hauria d'haver adoptat la mesura o emès l'ordre. El tribunal arbitral pot condemnar-lo en qualsevol moment de les actuacions al pagament de les costes i els danys i perjudicis. Posat cas que el tribunal arbitral hagués exigut una garantia, es resta d'aquesta l'import de les costes i els danys i perjudicis.

Secció quarta. Reconeixement i execució de mesures cautelars

Article 36. Reconeixement i execució

1. Tota mesura cautelar adoptada pel tribunal arbitral és vinculant i ha de ser executada immediatament. Llevat que el tribunal arbitral ho disposi altrament, és executada en el moment que se sol·licita la seva execució davant l'òrgan jurisdiccional estatal competent, amb independència de l'estat en què es trobi el procediment arbitral i sense perjudici del que disposa l'article 37.

2. La part que sol·liciti o hagi obtingut el reconeixement o l'execució d'una mesura cautelar ha d'informar sense demora l'òrgan jurisdiccional estatal de tota revocació, suspensió o modificació que s'ordini de tal mesura.

3. L'òrgan jurisdiccional estatal davant el qual s'ha sol·licitat el reconeixement o l'execució d'una mesura cautelar pot, si ho considera oportú, exigir a la part sol·licitant que presti una garantia adequada, quan el tribunal arbitral no s'hagi pronunciat encara sobre tal garantia o quan aquesta garantia sigui necessària per a protegir els drets de tercers.

4. Llevat que les parts acordin altrament, el tribunal arbitral pot imposar multes i sancions en cas d'incompliment de les mesures cautelars.

5. A les decisions arbitrals sobre mesures cautelars, qualsevol que sigui la forma que revesteixin, els són d'aplicació les normes sobre anul·lació i execució de laudes.

Article 37. Motius per a denegar el reconeixement o l'execució

1. Només es pot denegar el reconeixement o l'execució d'una mesura cautelar:

a. Si, en actuar a instància de la part afectada per la mesura, a l'òrgan jurisdiccional estatal li consta que:

i. la denegació està justificada per algun dels motius enunciats en els incisos i), ii) iii) o iv) de la lletra a) de l'apartat 2 de l'article 56; o

ii. no s'ha complert la decisió del tribunal arbitral en relació amb la prestació de garantia que correspongui a la mesura cautelar adoptada pel tribunal arbitral, o

iii. la mesura cautelar ha estat revocada o suspesa pel tribunal arbitral o, posat el cas que estigui facultat per fer-ho, per un òrgan jurisdiccional de l'estat on es tramita el procediment d'arbitratge o conforme al dret del qual la mesura es va adoptar, o

b. Si l'òrgan jurisdiccional estatal resol que:

i. la mesura cautelar és incompatible amb les facultats que se li confereixen, a menys que aquest tribunal deixi d'adoptar la mesura per subjectar-la a les seves pròpies facultats i procediments a efectes de poder-la executar sense modificar el seu contingut; o que

ii. algun dels motius de denegació enunciats en els incisos i) o ii) de la lletra b) de l'apartat 2 de l'article 56 és aplicable al reconeixement o l'execució de la mesura cautelar.

2. Tota determinació a la qual arribi l'òrgan jurisdiccional estatal respecte de qualsevol motiu enunciat en l'apartat 1 d'aquest article és únicament aplicable als fins de la sol·licitud de reconeixement i/o de l'execució de la mesura cautelar. L'òrgan jurisdiccional estatal al qual se sol·liciti el reconeixement o l'execució no pot emprendre, en l'exercici de la seva competència, una revisió del contingut de la mesura cautelar.

Secció cinquena. Mesures cautelars dictades per la Batllia

Article 38. Mesures cautelars dictades per la Batllia

1. El conveni d'arbitratge no impedeix a les parts, amb anterioritat a les actuacions arbitrals o durant la seva tramitació, sol·licitar de la Batllia l'adopció de mesures cautelars ni a la Batllia el concedir-les. Ni la sol·licitud ni l'adopció d'aquestes mesures no afecta l'eficàcia del conveni d'arbitratge.

2. La Batllia té la mateixa competència per adoptar mesures cautelars al servei d'actuacions arbitrals, amb independència del fet que aquestes se substanciïn o no en el país de la seva jurisdicció, que la que té al servei d'actuacions judicials. La Batllia

exerceix la seva competència de conformitat amb els seus propis procediments.

Capítol VI. Substanciació de les actuacions arbitrals

Article 39. Principis fonamentals del procediment arbitral

1. Els principis fonamentals del procediment arbitral, que tots han de respectar, són els d'igualtat, audiència i contradicció. Les parts han de ser tractades amb igualtat i cada una d'elles ha de tenir plena oportunitat per a fer valdre els seus drets.

2. El tribunal arbitral i la institució arbitral, si escau, així com les parts, estan obligats a mantenir la confidencialitat de les informacions que coneguin amb ocasió de les actuacions arbitrals, llevat que les parts acordin altrament.

Article 40. Determinació del procediment

1. Amb subjecció a les disposicions imperatives de la Llei, les parts tenen plena llibertat per a convenir el procediment a què s'hagi d'ajustar el tribunal arbitral, les parts i la resta d'intervinents en les actuacions arbitrals.

2. A falta d'acord, el tribunal arbitral pot, amb subjecció a les disposicions imperatives de la Llei, establir les normes i dirigir el procediment d'arbitratge de la manera que consideri adequada i sense que hagi de seguir les normes legals establertes per a la jurisdicció ordinària. Aquesta potestat del tribunal arbitral comprèn, entre altres, la de decidir sobre l'admissibilitat, la pertinència i la utilitat de les proves, la seva pràctica, fins i tot d'ofici, i sobre la seva valoració.

Article 41. Seu de l'arbitratge

1. Les parts poden determinar lliurement la seu de l'arbitratge. Si no arriben a un acord, el tribunal arbitral determina la seu, ateses les circumstàncies del cas inclosa la conveniència de les parts.

2. Sense perjudici del que disposa l'apartat precedent, el tribunal arbitral pot, llevat que les parts acordin altrament i prèvia consulta a les parts, reunir-se en qualsevol lloc que estimi apropiat per examinar els testimonis, escoltar els experts o les parts, o per observar o analitzar mercaderies o altres béns, o documents.

3. El tribunal arbitral pot celebrar deliberacions en qualsevol forma, moment o lloc que estimi apropiats.

4. Llevat que les parts ho acordin altrament, la seu de l'arbitratge determina el dret que regula l'arbitrabilitat de la disputa, el conveni arbitral, el procediment arbitral (*lex arbitri*), els tribunals estatals competents per assistir i supervisar

l'arbitratge, fins i tot la constitució del tribunal arbitral, l'adopció de mesures cautelars i la nacionalitat, la forma i la nul·litat del laude.

Article 42. Inici i desenvolupament de les actuacions arbitrals

1. Llevat que les parts ho acordin altrament, les actuacions arbitrals respecte d'un determinat litigi s'inicien en la data en la qual el demandat hagi rebut el requeriment de sotmetre el litigi a arbitratge.
2. En el desenvolupament de les actuacions arbitrals, les parts i els àrbitres actuen amb celeritat i lleialtat.

Article 43. Idioma

1. Les parts poden acordar lliurement l'idioma o els idiomes que hagin d'utilitzar-se en les actuacions arbitrals. A falta de tal acord, el tribunal arbitral determina l'idioma o els idiomes que s'hagin d'utilitzar. Aquest acord o aquesta determinació és aplicable, llevat que s'hagi especificat altrament, a tots els escrits de les parts, totes les audiències i qualsevol laude, decisió o comunicació d'altra índole que dicti el tribunal arbitral.
2. El tribunal arbitral pot ordenar que qualsevol prova documentada que consti en un idioma o idiomes diferents als acordats per les parts o determinats pel tribunal arbitral, vagi acompanyada d'una traducció a l'idioma o els idiomes acordats per les parts o determinats pel tribunal. No obstant això, i llevat que les parts o el tribunal arbitral ho hagin determinat altrament, els escrits i els documents redactats en espanyol, francès o anglès no necessiten traducció.

Article 44. Demanda i contesta

1. Dins el termini convingut per les parts o determinat pel tribunal arbitral, el demandant ha d'al·legar els fets en els quals fonamenta la demanda, les pretensions que formula i l'objecte de la demanda, i el demandat pot respondre i oposar-se als fets al·legats i les pretensions formulades en la demanda i formular reconvençió, llevat que les parts acordin altrament respecte dels elements que la demanda i la contesta han de contenir necessàriament.
2. Les parts han d'aportar, en formular els seus escrits d'al·legacions, tots els documents que considerin pertinents o fer-hi referència, així com les altres proves que proposin practicar.
3. Llevat que ho acordin altrament, qualsevol de les parts pot modificar o ampliar la seva demanda o contesta en el curs de les actuacions arbitrals, sempre que, a criteri del tribunal arbitral, respectin els principis fonamentals previstos a l'article 39, no modifiquin substancialment l'objecte del

procediment o no siguin improcedents per raó de la demora.

Article 45. Audiències i actuacions per escrit

1. Llevat que les parts ho acordin altrament, el tribunal decideix sobre la celebració d'audiències per a la presentació d'al·legacions, la pràctica de proves o conclusions orals, o si les actuacions se substancien sobre la base de documents i altres proves escrites. No obstant això, llevat que les parts hagin acordat que no se celebrin audiències, el tribunal arbitral pot acordar la celebració d'audiències en la fase apropiada de les actuacions si qualsevol de les parts ho sol·licita.
2. El tribunal arbitral convoca les parts amb antelació suficient a la celebració de totes les audiències i les reunions per examinar mercaderies, béns i documents, a les quals poden intervenir les parts directament o per mitjà dels representats que nomenin.
3. Les audiències per videoconferència, amb les garanties necessàries, requereixen el consentiment de les parts i l'aprovació del tribunal arbitral.
4. De tota audiència se'n deixa constància documental.
5. De totes les al·legacions, documents, dictàmens pericials i altra informació o proves que una de les parts aporti al tribunal arbitral, se n'ha de donar trasllat immediat a les altres parts.
6. Si una part reté un element de prova, el tribunal arbitral pot requerir-la perquè l'aporti d'acord amb les modalitats que determini.

Article 46. Inactivitat processal de les parts

- Llevat que les parts ho acordin altrament, quan sense invocar causa suficient a judici del tribunal:
- a. el demandant no presenta la seva demanda dintre de termini, el tribunal arbitral dóna per acabades les actuacions, excepte que, oït el demandat, aquest manifesti la seva voluntat d'exercitar alguna pretensió;
 - b. el demandat no presenta la contesta dintre de termini, el tribunal arbitral continua les actuacions arbitrals, sense que aquesta omissió es consideri per si mateixa aplanament o acceptació de les al·legacions del demandant;
 - c. una de les parts no compareix a una audiència o no presenta proves, el tribunal arbitral pot continuar les actuacions i dictar el laude basant-se en les proves de què disposi.

Article 47. Nomenament de pèrits o experts pel tribunal arbitral

1. Llevat que les parts ho acordin altrament, el tribunal arbitral pot nomenar, d'ofici o a instància de part, un o més pèrits o experts perquè dictaminin sobre matèries concretes que determini el tribunal arbitral, així com sol·licitar a qualsevol de les parts que faciliti al pèrit o a l'expert la documentació pertinent o que aporti per a la seva inspecció els documents, mercaderies o altres béns pertinents o en proporcioni l'accés.

2. Llevat que les parts ho acordin altrament, quan una part ho sol·liciti o quan el tribunal arbitral ho consideri necessari, el pèrit o l'expert, després de la presentació del seu dictamen escrit o oral, ha de participar a una audiència en la qual el tribunal arbitral i les parts, per si o per mitjà de pèrits o experts, tenen l'oportunitat d'interrogar-lo amb relació als punts controvertits.

3. El previst en els apartats precedents s'entén sense perjudici de la facultat de les parts, llevat d'acord en contrari, d'aportar dictàmens pericials de pèrits o experts lliurement designats.

Article 48. Assistència de la Secció Civil de la Batllia en la pràctica de proves

1. El tribunal arbitral o qualsevol de les parts amb l'aprovació del tribunal arbitral pot demanar l'assistència de la Secció Civil de la Batllia per a la pràctica de proves. La Secció Civil de la Batllia pot atendre aquesta sol·licitud dins de l'àmbit de la seva competència i de conformitat amb les normes sobre mitjans de prova que siguin aplicables.

2. L'assistència de la Secció Civil de la Batllia pot consistir en la pràctica de la prova davant de la pròpia Batllia i sota la seva exclusiva direcció, o en l'adopció per la Batllia de les mesures necessàries perquè la prova pugui ser practicada davant el tribunal arbitral.

3. En tots dos supòsits, la Secció Civil de la Batllia lliura al sol·licitant testimoni que doni fe de les actuacions practicades.

Capítol VII. Pronunciament del laude i finalització de les actuacions

Article 49. Normes aplicables al fons del litigi

1. El tribunal arbitral decideix el litigi de conformitat amb les normes jurídiques escollides per les parts aplicables al fons del litigi (*lex causae*). S'entén que tota indicació del dret o l'ordenament jurídic d'un estat determinat es refereix, llevat que s'expressi el contrari, al dret substantiu d'aquest estat i no a les normes de conflicte de lleis.

2. Si les parts no indiquen les normes jurídiques aplicables, el tribunal arbitral aplica les que estima que corresponen.

3. El tribunal arbitral només decideix en equitat (*ex aequo et bono*) si les parts l'han autoritzat expressament a fer-ho així.

4. En tot cas, el tribunal arbitral decideix d'acord amb les estipulacions del contracte i té en compte els usos mercantils aplicables al cas.

5. Llevat que les parts ho hagin prohibit, el tribunal arbitral pot dictar en qualsevol moment laudes parcials sobre alguna part del fons del litigi, sobre la competència del tribunal arbitral o sobre mesures cautelars.

Article 50. Adopció de decisions quan el tribunal arbitral és col·legiat

1. En les actuacions en les quals el tribunal arbitral està compost per més d'un àrbitre, tota decisió del tribunal arbitral s'adopta, llevat que les parts ho acordin altrament, per majoria de vots dels seus membres.

2. Les deliberacions del tribunal arbitral són secretes.

3. L'àrbitre president pot decidir qüestions d'ordenació, tramitació o impuls del procediment, si així ho autoritzen les parts o tots els membres del tribunal arbitral.

Article 51. Laude en els termes convinguts per les parts

1. Si durant les actuacions arbitrals, les parts arriben a una transacció que resolgui, totalment o parcialment, el litigi, el tribunal arbitral dona per finalitzades les actuacions respecte dels aspectes transigits i, si ho demanen totes les parts i el tribunal arbitral no aprecia motius per oposar-s'hi, fa constar la transacció en forma de laude arbitral en els termes convinguts per les parts.

2. El laude en els termes convinguts es dicta d'acord al que disposa l'article 54 i es fa constar que es tracta d'un laude. Aquest laude té la mateixa naturalesa i efectes que qualsevol altre laude dictat sobre el fons del litigi.

Article 52. Forma, termini, contingut i notificació del laude

1. Llevat que les parts ho acordin altrament, el tribunal arbitral decideix el litigi en un sol laude o en tants laudes parcials com estimi necessari.

2. Llevat que les parts de comú acord ho disposin altrament,

a. el tribunal arbitral ha de decidir el litigi dins els sis mesos següents a la data de presentació de la

contesta a la demanda o de l'expiració del termini per a formular-la.

b. El termini de sis mesos pot ser prorrogat pel tribunal arbitral per un altre termini no superior a dos mesos, mitjançant una decisió motivada.

c. L'expiració del termini o de la seva pròrroga sense que s'hagi dictat el laude definitiu no afecta l'eficàcia del conveni d'arbitratge ni la validesa del laude dictat, sense perjudici de la responsabilitat en què puguin incórrer els àrbitres.

3. El laude del tribunal arbitral ha de contenir:

a. la data en què es dicta;

b. els noms, els cognoms o la denominació de les parts, així com el seu domicili o seu social;

c. el nom dels advocats o les persones que representen les parts, si s'escau;

d. el nom dels àrbitres que componen el tribunal arbitral que el dicta;

e. la seu de l'arbitratge que es considera que és també el lloc de l'emissió del laude;

f. una exposició succinta de les pretensions respectives de les parts i dels mitjans de prova;

g. la decisió;

h. les costes, si escau i si no estan decidides per les parts en el conveni.

4. En l'arbitratge de dret, el laude del tribunal arbitral ha de ser motivat, llevat que es tracti d'un laude en termes convinguts d'acord amb el previst a l'article 51. En canvi, quan es tracti d'un arbitratge d'equitat, les parts poden convenir en la no necessitat de motivació.

5. El laude ha de ser dictat per escrit i firmat pels àrbitres que componen el tribunal arbitral. S'entén que el laude consta per escrit també quan queda constància del seu contingut i firmes i és accessible per a la seva consulta ulterior en suport electrònic, òptic o d'altre tipus.

6. En les actuacions en un tribunal arbitral amb més d'un àrbitre, són suficients les firmes de la majoria dels membres del tribunal arbitral, o solament la de l'àrbitre president, sempre que es deixi constància de la raó de la manca d'una o més signatures.

7. Si algun dels àrbitres que componen el tribunal arbitral vota en contra de la decisió adoptada per majoria, pot exposar el seu vot discrepant.

8. Després de dictat, el tribunal arbitral notifica el laude a cadascuna de les parts en la forma i dins els terminis acordats per les parts i, si aquests no s'haguessin acordat, mitjançant entrega d'una còpia firmada pels àrbitres de conformitat amb l'apartat 5 d'aquest article.

9. Qualsevol de les parts, al seu càrrec, pot instar el tribunal arbitral amb una antelació mínima de quinze dies abans de la seva notificació, que el laude sigui protocol·litzat notarialment.

Article 53. Suspensió o finalització de les actuacions

1. En qualsevol moment del procediment, les parts poden suspendre'l amb qualsevol motiu, fins i tot la negociació, la conclusió o la resolució del conflicte.

2. Les actuacions arbitrals finalitzen amb el laude definitiu o per una ordre del tribunal arbitral dictada de conformitat amb l'apartat 3 d'aquest article.

3. El tribunal arbitral ordena la finalització de les actuacions arbitrals quan:

a. el demandant desisteix de la seva demanda, llevat que el demandat s'hi oposi i el tribunal arbitral li reconegui un interès legítim en obtenir una solució definitiva del litigi;

b. les parts acorden donar per finalitzades les actuacions;

c. el tribunal arbitral comprova que la prossecució de les actuacions resultaria innecessària o impossible.

4. El tribunal arbitral cessa en les seves funcions en acabar les actuacions arbitrals, llevat del que estableix l'article 54 i l'apartat 4 de l'article 56.

5. Transcorregut el termini que les parts han assenyalat amb aquesta finalitat o, si no l'han assenyalat, el de sis mesos des de la finalització de les actuacions, cessa l'obligació del tribunal arbitral de conservar la documentació del procediment. Dins aquest termini, qualsevol de les parts pot sol·licitar al tribunal arbitral que li remeti els documents presentats per ella. El tribunal arbitral accedeix a la sol·licitud sempre que no atempti contra el secret de las deliberacions arbitrals i que el sol·licitant assumeixi les despeses de l'enviament.

Article 54. Correcció, aclariment, complement i rectificació de l'extralimitació del laude i laude addicional

1. Dins els quinze dies següents a la notificació del laude, llevat que les parts hagin acordat un altre termini, qualsevol de les parts pot, amb notificació a la resta, sol·licitar al tribunal arbitral:

a. la correcció de qualsevol error de càlcul, de còpia, tipogràfic o qualsevol altre error de naturalesa similar en el laude;

b. l'aclariment d'un punt o d'una part concreta del laude;

c. el complement del laude respecte de peticions formulades i no resoltes;

d. la rectificació de l'extralimitació parcial del laude, quan hagi resolt sobre qüestions no sotmeses a la seva decisió o no susceptibles d'arbitratge.

2. Prèvia audiència de les altres parts, si el tribunal arbitral estima justificada la sol·licitud, efectua la correcció, l'aclariment, el complement o la rectificació sol·licitades dins els vint dies següents a la notificació de la sol·licitud. La correcció, l'aclariment, el complement o la rectificació formen part del laude.

3. Dins els vint dies següents a la data del laude, el tribunal arbitral pot també, per iniciativa pròpia, corregir qualsevol error dels tipus mencionats en la lletra a. de l'apartat 1 d'aquest article.

4. El tribunal arbitral pot prorrogar, si ho estima necessari, i per deu dies, el termini en el qual efectua la correcció, l'aclariment, la correcció o la rectificació.

5. El previst a l'article 52 s'aplica també a les correccions, els aclariments, o les rectificacions del laude.

Capítol VIII. Impugnació del laude

Article 55. Cosa jutjada i impugnació del laude definitiu

1. El laude arbitral ferm produeix efectes de cosa jutjada (*res judicata*).

2. Contra el laude definitiu només hi cap l'acció d'anul·lació i contra el laude ferm hi cap la revisió d'acord amb el que preveuen els articles següents.

Article 56. L'acció d'anul·lació

1. Contra el laude arbitral definitiu, total o parcial, només es pot exercir l'acció d'anul·lació davant la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia conforme als apartats 2 i 3 d'aquest article.

2. El laude arbitral només pot ser anul·lat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia quan:

a. la part que interposi l'acció de nul·litat al·legui i provi que:

i. una de les parts del conveni d'arbitratge estava afectada per alguna incapacitat en el moment d'atorgar el conveni, o que el conveni no és vàlid segons el dret a què les parts s'han sotmès o, si res s'hagués indicat a aquest respecte, segons el dret andorrà; o

ii. no ha sigut degudament notificada de la designació dels àrbitres que componen el tribunal arbitral o de les actuacions arbitrals o no ha pogut, per qualsevol altra raó, fer valdre els seus drets; o

iii. el laude es refereix a un litigi no previst en el conveni d'arbitratge o conté decisions que excedeixen els termes del conveni; no obstant, si

les disposicions del laude que es refereixen a les qüestions sotmeses a l'arbitratge poden separar-se de les que no ho estan, només es poden anular les últimes; o

iv. la composició del tribunal arbitral o el procediment arbitral no s'han ajustat a l'acord entre les parts, llevat que aquest acord estigui en conflicte amb una disposició imperativa de la llei o, a falta d'aquest acord, no s'han ajustat a la llei; o

b. el Tribunal Superior, d'ofici o a instància del Ministeri Fiscal amb relació als interessos la defensa dels quals li està legalment atribuïda, comprovi que:

i. segons el dret aplicable a l'arbitratge, l'objecte del litigi no és arbitrable; no obstant, si les disposicions del laude que es refereixen a les qüestions sotmeses a l'arbitratge poden separar-se de les que no ho estan, només es poden anular les primeres; o

ii. el laude és contrari a l'ordre públic del Principat d'Andorra.

Els dos motius anteriors poden ser apreciats pel Tribunal Superior quan resolgui una acció d'anul·lació exercida per alguna de les parts.

3. L'acció d'anul·lació s'ha d'exercir dins el termini de trenta dies comptats des de la data de notificació del laude o, en els casos previstos a l'article 54, des de la data de notificació de la resolució o des de l'expiració del termini per a adoptar-la.

4. Quan se sol·liciti l'anul·lació d'un laude, el Tribunal Superior pot suspendre les actuacions, quan correspongui i quan així ho sol·liciti una de les parts, per un termini que determini a fi de donar al tribunal arbitral l'oportunitat de reprendre les actuacions arbitrals o d'adoptar qualsevol altra mesura que, a judici del tribunal arbitral, elimini els motius per a l'acció d'anul·lació.

Article 57. Procediment per a l'acció d'anul·lació

1. L'acció d'anul·lació se substancia davant la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia de conformitat amb les normes de procediment previstes per als recursos en matèria civil, amb les especialitats següents:

a. La demanda d'anul·lació es presenta acompanyada dels document justificatius de la seva pretensió, del conveni d'arbitratge i conté la proposta dels mitjans de prova la pràctica de les quals interressi al demandant de l'acció de nul·litat.

b. La Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia dóna trasllat de la demanda al demandat de l'acció d'anul·lació, perquè contesti si l'interessa en el termini de vint dies. La contesta ha d'anar acompanyada dels documents justificatius de la seva pretensió i contenir la proposta dels mitjans de prova que interessin al demandat de l'acció de nul·litat. De

la contesta, el Tribunal Superior en dona trasllat al demandant perquè presenti els documents addicionals i proposi els mitjans de prova complementaris que l'interessin.

c. Contestada la demanda o transcorregut el termini corresponent per fer-ho, es convoquen les parts per a la vista, si així ho sol·licita alguna de les parts en els seus escrits de demanda i contestació o si la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia ho creu convenient.

2. Contra la sentència que dicta el Tribunal Superior de Justícia no hi cap la interposició de recurs.

Article 58. La revisió del laude

El laude arbitral només pot ser revisat excepcionalment de conformitat amb el que estableixi la legislació processal civil en vigor en cada moment.

Capítol IX. Execució del laude arbitral

Article 59. Normes aplicables

L'execució forçosa dels laudes es regirà per les disposicions d'aquest capítol i subsidiàriament per les normes que regulen el procediment civil d'execució de resolucions judicials fermes.

Article 60. Suspensió, arxiu i continuació de l'execució en cas d'exercici de l'acció d'anul·lació del laude

1. El laude és executable encara que contra ell s'hagi exercit l'acció d'anul·lació. No obstant, l'executat pot sol·licitar a la Secció Civil de la Batllia la suspensió de l'execució, sempre que ofereixi una caució pel valor de la condemna més els danys i perjudicis que puguin derivar-se de la demora en l'execució del laude. La caució pot constituir-se en qualsevol de les formes previstes en les normes que regulen el procediment civil. Presentada la sol·licitud de suspensió, la Secció Civil de la Batllia, després d'escoltar l'executant, resol sobre la suspensió sol·licitada. Contra aquesta resolució no es pot interposar cap recurs.

2. Quan consti a la Secció Civil de la Batllia la desestimació de l'acció d'anul·lació, aixeca la suspensió i ordena que continuï l'execució del laude, sense perjudici del dret de l'executant a sol·licitar, si escau, una indemnització dels danys i perjudicis causats per la demora en l'execució, de conformitat amb les normes processals civils que regulen el procediment d'incident d'execució. Si consta a la Batllia l'estimació de l'acció d'anul·lació, archiva definitivament l'execució amb els efectes previstos a la normativa civil.

Capítol X. Exequàtur de laudes estrangers

Article 61. Normes aplicables

1. L'exequàtur de laudes estrangers es regeix pel Conveni sobre el reconeixement i l'execució de laudes arbitrals estrangers, fet a Nova York el 10 de juny de 1958, sense perjudici del previst en altres tractats internacionals que formin part de l'ordenament jurídic i que siguin més favorables a la seva concessió.

2. El procediment d'exequàtur és el que estableix la legislació processal civil per a l'execució de sentències dictades per tribunals estatals estrangers.

Títol III. Arbitratge internacional

Capítol I. Disposicions de caràcter general

Article 62. Disposicions de caràcter general

1. És internacional l'arbitratge en el qual concorre alguna de les circumstàncies esmentades a la lletra b de l'article 4.

2. Són susceptibles d'arbitratge els litigis la resolució dels quals no estigui expressament reservada a la jurisdicció dels tribunals estatals per les normes pactades per les parts amb la finalitat de regir el conveni d'arbitratge, per les normes jurídiques aplicables al fons del litigi o pel dret andorrà d'acord amb l'article 3.1.

3. La Secció Civil de la Batllia té les mateixes facultats d'assistència i control que les establertes a l'article 9 sempre que:

- a. l'arbitratge es duu a terme al Principat d'Andorra, o
- b. les parts acorden sotmetre l'arbitratge a les lleis de procediment andorranes, o
- c. les parts confereixen expressament competència a la jurisdicció estatal andorrana per a conèixer els litigis relatius al procediment andorrà, o
- d. una de les parts està exposada a un risc de denegació de justícia.

4. Les regles relatives als terminis, la suspensió i la interrupció del procediment arbitral es regulen pel conveni d'arbitratge, pel reglament d'arbitratge, si escau, o pel tribunal arbitral, sense perjudici de la facultat de les parts i, si de cas hi manca, del tribunal arbitral, de prorrogar el termini de l'arbitratge fixat convencionalment tal com preveu l'article 52.2 i de la facultat del tribunal arbitral de suspendre el procediment que es regula a l'article 53.

5. En tot allò que no contradigui les disposicions anteriors, són d'aplicació a l'arbitratge internacional les disposicions generals objecte del títol I, així com el previst al capítol I del títol II encara que es refereixin a l'arbitratge intern.

Capítol II. El conveni d'arbitratge internacional

Article 63. El conveni d'arbitratge internacional

1. El conveni d'arbitratge internacional no està sotmès a cap requisit de forma.
2. El conveni d'arbitratge serà vàlid i el litigi serà susceptible d'arbitratge sempre que concorrin els requisits establerts per les normes jurídiques acordades per les parts per regir el conveni d'arbitratge, per les normes jurídiques aplicables al fons del litigi o pel dret andorrà.
3. El conveni d'arbitratge pot, directament o per referència a un reglament d'arbitratge o a altres regles de procediment, designar els àrbitres o preveure les modalitats per al seu nomenament.
4. Quan una de les parts sigui un estat o una societat, un organisme o una empresa controlada per un estat, aquesta part no pot invocar les prerrogatives del seu propi dret per sostreure's a les obligacions derivades del conveni d'arbitratge.
5. En tot allò que no contradigui les disposicions anteriors, són d'aplicació a l'arbitratge internacional les normes que conté el capítol II del títol II relatives al conveni en l'arbitratge intern.

Capítol III. El tribunal arbitral

Article 64. El tribunal arbitral

Són d'aplicació a l'arbitratge internacional les normes que conté el capítol III del títol II amb relació al tribunal arbitral en l'arbitratge intern.

Article 65. Competència dels àrbitres

És d'aplicació a l'arbitratge internacional el que estableix el capítol IV del títol II amb relació a la competència dels àrbitres en l'arbitratge intern.

Capítol IV. Mesures cautelars i ordres preliminars

Article 66. Mesures cautelars i ordres preliminars

Són d'aplicació a l'arbitratge internacional les normes que conté el capítol V del títol II relatives a les mesures cautelars i les ordres preliminars en l'arbitratge intern.

Capítol V. Substanciació de les actuacions arbitrals

Article 67. Substanciació de les actuacions arbitrals

1. És d'aplicació a l'arbitratge internacional el que, amb relació a la substanciació d'actuacions arbitrals en l'arbitratge intern, estableix el capítol VI del títol II.

2. Si les parts desitgen que l'arbitratge sigui confidencial, ho han de convenir expressament.

3. Amb subjecció a les disposicions imperatives de la llei, les parts tenen plena llibertat per a convenir, en el conveni arbitral o posteriorment, directament, per referència a un reglament d'arbitratge o a altres regles, el procediment al qual s'han d'ajustar el tribunal arbitral i les parts en les actuacions arbitrals

4. Sigui quin sigui el procediment convingut per les parts, el tribunal arbitral ha de garantir els principis d'igualtat, audiència i contradicció de les parts.

5. A falta d'acord, el tribunal arbitral pot, amb subjecció a les disposicions imperatives de la llei, establir les normes i dirigir el procediment d'arbitratge de la manera que consideri apropiada i sense que hagi de seguir les normes establertes per la jurisdicció ordinària. Aquesta potestat del tribunal arbitral comprèn la de decidir sobre l'admissibilitat, la pertinència i la utilitat de les proves, la pràctica de les proves, fins i tot d'ofici, i sobre la seva valoració.

Capítol VI. Pronunciament del laude i finalització de les actuacions arbitrals

Article 68. Pronunciament del laude i finalització de les actuacions arbitrals

1. És d'aplicació a l'arbitratge internacional el que estableix el capítol VII del títol II amb referència a l'arbitratge intern.

2. El tribunal arbitral només pot dictar un laude en equitat (*ex aequo et bono*) si les parts l'han autoritzat expressament a fer-ho així.

3. El tribunal arbitral decideix el litigi de conformitat amb les normes de dret acordades per les parts per ser aplicables al fons del litigi (*lex causae*) encara que no existeixi vinculació entre les normes i el litigi. Si no hi ha aquestes normes, el tribunal arbitral decideix de conformitat amb les que estima més apropiades. S'entén que tota referència al dret o ordenament jurídic d'un estat determinat es refereix, llevat que s'expressi el contrari, al dret substantiu d'aquest estat i no a les normes de conflicte de lleis.

4. En tots els casos, el tribunal arbitral decideix d'acord amb les estipulacions del contracte i té en compte els usos mercantils aplicables al cas.

5. Llevat que el conveni d'arbitratge ho disposi altrament, en els arbitratges amb més d'un àrbitre, el laude es dicta per majoria de vots i és signat per tots els àrbitres. Si una minoria dels àrbitres refusa signar-lo, els altres fan menció d'aquesta circumstància en el laude. El laude firmat per la majoria d'àrbitres o pel president sol, té els mateixos efectes que si estès firmat per tots.

6. El laude es notifica en la forma que acordin les parts i, si no ho haguessin acordat, d'acord amb l'article 52.8.

Article 69. Correcció, aclariment, complement i rectificació de l'extralimitació del laude i laude addicional

1. Sense perjudici del que estableixen els apartats següents d'aquest article, és d'aplicació als arbitratges internacionals el que, amb referència als arbitratges interns i en matèria de correcció, aclariment, complement i rectificació de l'extralimitació, preveu l'article 54.

2. El termini per sol·licitar la correcció, l'aclariment, el complement o la rectificació de l'extralimitació del laude i el laude addicional a què fa referència l'article 54 és de trenta dies en els arbitratges internacionals.

3. Igualment, el termini per a resoldre la sol·licitud de correcció, aclariment, complement o rectificació de l'extralimitació del laude i el laude addicional a què fa referència l'article 56 és de seixanta dies en els arbitratges internacionals.

Capítol VII. Reconeixement i execució del laude

Article 70. Reconeixement i execució del laude

1. És d'aplicació a l'arbitratge internacional el que estableix el capítol IX del títol II amb relació a l'execució de laudes dictats en arbitratges interns.

2. Els laudes en matèria d'arbitratge internacional són reconeguts i executats al Principat d'Andorra si la seva existència és demostrada per la part sol·licitant i aquest reconeixement o execució no és manifestament contrari a l'ordenament jurídic andorrà o a l'ordre públic internacional.

3. L'existència del laude arbitral es demostra mitjançant la presentació del seu original acompanyat del conveni d'arbitratge o de còpies d'aquests documents que reuneixin les condicions necessàries per a la seva autenticitat. Si algun d'aquests documents no està redactat en llengua catalana, espanyola o francesa, la part sol·licitant n'ha d'acompanyar una traducció al català feta per un traductor jurat.

Capítol VIII. Impugnació dels laudes en matèria d'arbitratge internacional dictats a Andorra

Article 71. Impugnació dels laudes en matèria d'arbitratge internacional dictats a Andorra

1. Els laudes en matèria d'arbitratge internacional dictats amb subjecció a aquesta Llei no poden ser objecte de cap recurs amb l'excepció de l'acció

d'anul·lació per algun dels motius establerts a l'article 56. En aquest darrer cas, la referència que fa l'apartat 2, b, ii del referit article a l'ordre públic del Principat d'Andorra s'ha d'entendre ampliat a l'ordre públic internacional.

2. El termini per formular l'acció d'anul·lació és de dos mesos a partir de la notificació del laude.

3. El tribunal competent per al coneixement de l'acció d'anul·lació és la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia del Principat d'Andorra.

4. Per acord especial i de forma expressa, les parts poden, en qualsevol moment, fins i tot al conveni d'arbitratge, renunciar a l'acció d'anul·lació.

5. L'acció d'anul·lació del laude comporta de ple dret el recurs contra la resolució de l'òrgan jurisdiccional estatal que decideix sobre l'exequàtur o la renúncia de l'òrgan jurisdiccional estatal.

6. L'acció d'anul·lació contra el laude i el recurs d'apel·lació a què fa referència l'apartat 4 no tenen efectes suspensius excepte que l'òrgan jurisdiccional estatal així ho decideixi expressament perquè considera que l'execució del laude pot lesionar greument els interessos d'una de les parts.

7. Les parts poden formular recurs d'apel·lació davant la Sala Civil del Tribunal Superior contra la resolució que disposa l'exequàtur, pels motius establerts a l'article 56.2 i dins els trenta dies següents a partir de la notificació de la resolució. Aquest recurs es formula davant el Ple del Tribunal Superior de Justícia.

8. La resolució que acorda l'exequàtur, sense perjudici del recurs previst en l'apartat precedent d'aquest article, no és susceptible de cap recurs. Per contra, la resolució que denega l'exequàtur del laude en matèria d'arbitratge internacional dictat amb subjecció a aquesta Llei és susceptible de recurs d'apel·lació davant el Ple del Tribunal Superior en el termini de trenta dies des de la notificació de la resolució.

Article 72. Impugnació dels laudes en matèria d'arbitratge internacional dictats a l'estranger

La resolució judicial relativa a una sol·licitud de reconeixement o exequàtur d'un laude en matèria d'arbitratge internacional dictat a l'estranger és susceptible de recurs d'apel·lació davant el Ple del Tribunal Superior de Justícia en el termini de trenta dies a comptar de la seva notificació.

Article 73. Motius per a denegar el reconeixement o l'execució

1. La Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia només pot denegar el reconeixement o l'exequàtur d'un laude arbitral, qualsevol que sigui el país on s'ha dictat:

a. A instància de la part contra la qual es pretén executar o fer valer, quan aquesta part acrediti:

i. que una de les parts del conveni d'arbitratge estava afectada per alguna incapacitat, o que el conveni no es vàlid en virtut del dret a què les parts l'han sotmès o, si no s'hagués indicat res a aquest respecte, en virtut de la llei del país on s'hagi dictat el laude; o

ii. que la part contra la qual s'invoca el laude no ha estat degudament notificada sobre la designació d'un àrbitre o sobre les actuacions arbitrals o no ha pogut, per qualsevol altra raó, fer valdre els seus drets; o

iii. que el laude es refereix a un litigi no previst en el conveni d'arbitratge o conté decisions que excedeixen els termes del conveni d'arbitratge; no obstant, si les disposicions del laude que es refereixen a qüestions sotmeses a l'arbitratge poden separar-se de les que no ho estan, es pot donar el reconeixement i l'execució a les primeres; o

iv. que la composició del tribunal arbitral o el procediment arbitral no s'han ajustat al conveni celebrat entre les parts o, si no existís aquest acord, no s'han ajustat a la llei del país on es va efectuar l'arbitratge; o

v. que el laude no és encara obligatori per a les parts o ha estat anul·lat o suspès per un òrgan jurisdiccional estatal del país on, o conforme al dret del qual, s'ha dictat el laude; o

b. quan l'òrgan jurisdiccional estatal comprovi:

i. que segons l'ordenament jurídic andorrà, l'objecte de la controvèrsia no és susceptible d'arbitratge; o

ii. que el reconeixement o l'execució del laude serien contraris a l'ordre públic nacional.

2. Si s'ha sol·licitat a un òrgan jurisdiccional estatal de la jurisdicció a la qual s'ha sotmès l'arbitratge o bé de la jurisdicció del país on s'ha dictat el laude, l'anul·lació o la suspensió del laude, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia pot, si ho considera procedent, ajornar la seva decisió i, a instància de la part que sol·liciti el reconeixement o l'execució del laude, pot també ordenar que l'altra part aporti les garanties apropiades.

Disposició transitòria

Els procediments arbitrals que s'iniciïn a partir de l'entrada en vigor de la present Llei es regulen per aquesta. Els procediments arbitrals en curs de substanciació continuen regulats pel dret anterior. No obstant, si el laude es dicta una vegada entrada en vigor aquesta Llei, l'acció d'anul·lació, si s'escau, el reconeixement i l'execució es faran d'acord amb aquesta Llei.

Disposició final

Aquesta Llei entrarà en vigor l'endemà de la seva publicació al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

Edicte

La Sindicatura, en reunió tinguda el dia 16 de juny del 2014, ha examinat el document que li ha tramès el M. I. Sr. Ladislau Baró Solà, president del Grup Parlamentari Demòcrata, registrat en data 10 de juny del 2014, sota el títol **Proposició de llei de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària i fiscal** i exercint les competències que li atribueix el Reglament del Consell General en els articles que es citaran, ha acordat:

1. D'acord amb l'article 18.1.d), admetre a tràmit aquest escrit sota la qualificació de Proposició de llei.

2. D'acord amb l'article 103.2, ordenar la seva publicació, i remetre-la al Govern perquè, en el termini de quinze dies, manifesti el seu criteri. El Govern haurà d'evacuar el seu informe per tot el dia 9 de setembre del 2014, a les 17.30h.

Tot el que es fa públic per a general coneixement i efectes.

Casa de la Vall, 16 de juny del 2014

Vicenç Mateu Zamora
Síndic General

Proposició de llei de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària i fiscal

Índex

Exposició de motius

Capítol primer. *Disposicions generals*

Article 1. *Objecte*

Article 2. *Àmbit d'aplicació*

Capítol segon. *Principis bàsics*

Article 3. *Principis bàsics*

Article 4. *Principi de sostenibilitat financera*

Article 5. *Principi d'estabilitat pressupostària*

Article 6. *Principi de plurianualitat*

Article 7. *Principi de transparència*

Article 8. *Principi d'eficiència*

Article 9. *Principi de responsabilitat*

Article 10. *Principi de lleialtat institucional*

Capítol tercer. Marc pressupostariArticle 11. *Marc pressupostari***Capítol quart. Deute públic**Article 12. *Limitació d'endeutament*Article 13. *Emissió de deute públic*Article 14. *Pressupost extraordinari per causes excepcionals***Capítol cinquè. Despesa permesa**Article 15. *Despesa màxima permesa*Article 16. *Regla de la despesa corrent o de funcionament*Article 17. *Despesa extraordinària*Article 18. *Superàvits*Article 19. *Compte de compensació*

Capítol sisè. Limitació del pes de la imposició directa sobre el total d'impostos directes i indirectes de l'Administració general i Regla de la despesa pública corrent o de funcionament

Article 20. *Limitació del pes de la imposició directa sobre el total d'impostos directes i indirectes de l'Administració general***Capítol setè. Control**Article 21. *Obligacions d'informació*Article 22. *Control dels interventors i supervisió del Tribunal de Comptes*Article 23. *Plans d'equilibri financer*Article 24. *Execució i control dels plans d'equilibri financer***Capítol vuitè. Règim sancionador**Article 25. *Infraccions*Article 26. *Responsables*Article 27. *Sancions*Article 28. *Procediment sancionador*Disposició addicional. *Modificació de la Llei del Tribunal de Comptes, de 13 d'abril de 2000*Disposició transitòria primera. *Marc pressupostari*Disposició transitòria segona. *Membres del Tribunal de Comptes*

Disposició derogatòria

Disposició final

Exposició de motius

La crisi econòmica i financera ha tingut i té encara efectes importants sobre les finances públiques andorranes, d'igual manera que els ha tingut i els té en les economies dels estats del nostre entorn. Així

els darrers anys el context internacional i nacional han fet que l'endeutament de l'Estat andorrà s'hagi pràcticament duplicat, passant dels aproximadament 600 milions d'euros de l'any 2007 (el que representava un endeutament del vint per cent (20%) respecte el producte interior brut), als aproximadament 1.100 milions d'euros de l'any 2013. És a dir, un nivell d'endeutament de les administracions públiques andorranes d'un quaranta cinc per cent (45%) del producte interior brut.

Alhora, cal posar en relleu la preocupació que ha generat el fet que durant els períodes de més bonança econòmica, el deute i la despesa pública s'han vist fortament incrementats.

Ara, que tot sembla indicar que la crisi comença a remetre i que despunta un període de creixement, és el moment idoni per adoptar les mesures necessàries per garantir la sostenibilitat de les finances públiques en el futur, en un marc d'estabilitat pressupostària i fiscal. Al llarg d'aquests anys els poders públics han anat adoptant ja les mesures necessàries per fer front a la situació de crisi econòmica i per assegurar la seva capacitat tributària imprescindible per realitzar les tasques que corresponen a les diverses administracions, actuant tant sobre els ingressos com les despeses dels pressupostos respectius. Però, més enllà de les mesures puntuals i concretes que responen a una situació conjuntural, resulta convenient establir un marc general permanent que assegurui en el futur la viabilitat de les finances públiques, tant estatals com comunals, tot i establint mecanismes de disciplina i de control pressupostari.

Aquest objectiu essencial coincideix, d'altra banda, amb la necessitat de racionalitzar la gestió pressupostària, assegurant la seva eficiència en un marc d'estabilitat que faci sostenibles les finances públiques i no comprometi el benestar de les generacions futures. Un marc que, a més, ha de garantir la transparència, la responsabilitat i la lleialtat institucional en la gestió dels recursos públics financers.

Aquests dos grans objectius impulsen la present Llei, que estableix un marc general i permanent que ha de regir l'acció en matèria financera i econòmica de tots els poders públics andorrans, incloses les entitats parapúbliques i de dret públic vinculades a l'Administració general i als comuns, així com les societats públiques participades per les administracions, per tal d'assegurar la sostenibilitat financera en el futur.

La Llei estableix, en primer lloc els principis bàsics que han de regir la gestió dels recursos financers per part de totes les administracions, organismes i entitats que s'inclouen en el seu àmbit d'aplicació. Aquests principis, que són la sostenibilitat financera,

l'estabilitat pressupostària, la plurianualitat, la transparència, l'eficiència, la responsabilitat, la lleialtat institucional són definits i concretats a la mateixa Llei i d'ells se'n deriven determinades obligacions específiques encaminades a donar-hi compliment.

A efecte de complir els objectius de la Llei és especialment important l'establiment d'un marc pressupostari plurianual per part de totes les administracions, organismes i entitats, que contempli les previsions econòmiques generals per al període del mandat de cada instància, els objectius de deute i despesa pública i les projeccions de les principals partides d'ingressos i de despeses, dins del qual s'hauran d'aprovar els pressupostos anuals corresponents. Aquest marc, alhora que respecta l'autonomia i la potestat pressupostària de cada administració i entitat, atorga estabilitat i seguretat i es converteix en una eina important per garantir el compliment dels objectius de la Llei.

Els objectius concrets de la Llei, fan referència al deute, a la despesa permesa de l'Administració general, a l'endeutament dels comuns, a les despeses públiques, a la limitació del pes de la tributació directa sobre el total d'impostos directes i indirectes de l'Administració general i a la limitació del creixement de la despesa pública corrent o de funcionament que, en definitiva, defineixen conjuntament el concepte de sostenibilitat financera, d'estabilitat pressupostària i fiscal de l'Estat. En relació al deute públic s'estableix un doble límit: d'una banda, un de caràcter absolut, que limita el deute públic global de tot el Principat amb relació al producte interior brut i, de l'altra, un límit relatiu a cada administració, de manera que l'endeutament de l'Administració general, tindrà un límit també amb relació al producte interior brut, mentre que els comuns no podran superar el dos cents per cent de la mateixa mitja d'ingressos, seguint la regla prevista ja a la Llei de finances comunals. La diferència del límit en les dues administracions respon a la major amplitud de les competències de l'Administració general i, en conseqüència, de les despeses que ha d'afrontar, així com a la seva més gran variabilitat i sensibilitat als cicles econòmics.

En relació amb la despesa permesa, la Llei estableix uns límits màxims per l'Administració general que es corresponen a l'u per cent (1%) del producte interior brut ajustat per un coeficient corrector que varia en funció dels cicles econòmics, obligant així a l'Administració general a generar estalvis en els moments on hi hagi més creixement econòmic, per així poder-los destinar a fomentar polítiques expansives en les èpoques de crisi econòmica. Pel que fa als comuns aquest límit ve limitat per la mateixa regla que els nivells màxims d'endeutament,

seguint allò previst a la Llei de les finances comunals. Finalment, en relació amb la limitació de la imposició directa, la Llei estableix un límit del quaranta per cent d'impostos directes sobre els impostos recaptats, mostrant així una clara voluntat de mantenir l'actual pressió fiscal.

Els límits de deute i de despesa permesa només es poden superar per les causes previstes expressament a la Llei que es refereixen a situacions extraordinàries com són les catàstrofes naturals, les emergències greus i esdeveniments excepcionals, inclosos els de caràcter econòmic. Aquests requereixen una actuació pública urgent i extraordinària quan no es poden assumir amb les partides pressupostàries ordinàries. En aquests casos, el Consell General podrà aprovar un pressupost extraordinari que superi els límits de deute i de despesa permesa establerts en la Llei. Però al mateix temps haurà d'aprovar també un pla d'equilibri financer que estableixi el camí per retornar al compliment d'aquests límits en un termini màxim de sis anys. Per sufragar aquestes despeses extraordinàries es preveu la creació d'un compte de compensació, que es dotarà per part de l'Administració de l'Estat i dels comuns amb una quantia equivalent al zero coma deu per cent (0,10%) del total de les seves despeses pressupostàries anuals.

Per fer efectives les obligacions que estableix la Llei relatives al deute, a la despesa permesa i a la limitació de la imposició directa sobre els ingressos de l'Estat, es disposen uns mecanismes i procediments de control adequats i proporcionats, que pivoten, d'una banda, sobre els òrgans interventors de les diverses administracions i organismes i entitats dependents, i, de l'altra, sobre el Tribunal de Comptes. Els òrgans interventors, a més de veure reforçada la seva funció fiscalitzadora prèvia de la despesa, es configuren també com a òrgans col·laboradors de les respectives administracions, organismes i entitats per assegurar el compliment de les obligacions que estableix la Llei. Així, entre d'altres funcions, els correspon col·laborar en l'elaboració, l'aplicació i el control del marc pressupostari i dels pressupostos de la seva respectiva administració, així com dels pressupostos extraordinaris per causes excepcionals. També han d'informar al Tribunal de Comptes sobre les desviacions que es puguin produir respecte dels límits de deute i de despesa permesa de les respectives entitats en la seva respectiva execució pressupostària; i han de col·laborar, igualment, en els plans d'equilibri financer que s'han d'aprovar en cas d'incompliment, o de risc greu d'incompliment, de les obligacions relatives al deute o control de la despesa permesa.

El Tribunal de Comptes, per la seva banda, es veu plenament reforçat i assumeix un paper decisiu en el control del compliment de les obligacions financeres establertes en la Llei i el seu paper resulta fonamental per assegurar l'assoliment dels objectius últims que pretén. Així, ha de donar la seva conformitat al marc pressupostari elaborat per cada administració; ha de supervisar l'execució i la liquidació dels pressupostos de l'Estat i dels comuns, a l'efecte de garantir el compliment de les obligacions que estableix la Llei en matèria de deute, de despesa permesa, de limitació del pes de la imposició directa, així com de la limitació del creixement de la despesa pública corrent o de funcionament i pot requerir el Govern o els comuns perquè elaborin un pla d'equilibri financer, en cas de detectar desviacions o risc greu de desviacions respecte de les obligacions relatives al deute o de la despesa permesa; ha d'informar sobre la idoneïtat d'aquests plans, i pot nomenar una comissió d'experts per elaborar-los, en substitució del Govern i dels comuns si aquests no ho fan en els terminis fixats; controla l'aplicació dels plans d'equilibri financer i pot requerir que s'adoptin les mesures adequades pel seu compliment, i supervisa l'execució i la liquidació dels pressupostos extraordinaris per causes excepcionals, entre d'altres funcions. A més, juga un paper essencial en l'aplicació del règim sancionador que estableix la Llei, especialment en correspondre-li tramitar i resoldre els expedients sancionadors contra persones que ocupin càrrecs electes i de designació política.

Amb la finalitat d'assegurar la capacitat operativa del Tribunal de Comptes per poder complir les seves noves funcions, la present Llei modifica la Llei del Tribunal de Comptes, reforçant la seva composició estructural i adequant les seves funcions a aquelles que li són atribuïdes de nou. La Llei reforça també la figura dels interventors i la seva independència, amb la finalitat que puguin exercir les seves funcions adequadament i amb la màxima eficàcia i eficiència.

Finalment, la Llei es tanca amb l'establiment d'un règim sancionador respecte de les obligacions que estableix, de tal manera que, en cas d'infracció per part dels diferents responsables públics, polítics i administratius, aquestes conductes resultin adequadament sancionades, incloent, si escau, la destitució.

Formalment la Llei s'estructura en 28 articles, 1 disposició addicional, 2 disposicions transitòries, 1 disposició derogatòria i 1 disposició final.

Capítol primer. Disposicions generals

Article 1. Objecte

La present Llei té per objecte establir el conjunt de principis, regles i procediments aplicables a la gestió de les finances públiques amb la finalitat d'assegurar la seva sostenibilitat en un marc d'estabilitat pressupostària.

Article 2. Àmbit d'aplicació

La present Llei és d'aplicació a:

- a) l'Administració general de l'Estat
- b) els comuns
- c) els organismes institucionals vinculats o adscrits a l'Estat i als comuns
- d) les entitats parapúbliques i de dret públic vinculades a l'Administració general i als comuns
- e) les societats públiques participades per l'Administració general o pels comuns, en la mesura que la present Llei s'hi refereixi expressament.

Capítol segon. Principis bàsics

Article 3. Principis bàsics

Les administracions, els organismes públics i les entitats parapúbliques i de dret públic gestionaran els recursos financers de què disposin d'acord amb els següents principis bàsics:

- a) sostenibilitat financera
- b) estabilitat pressupostària
- c) plurianualitat
- d) transparència
- e) eficiència
- f) responsabilitat
- g) lleialtat institucional.

Article 4. Principi de sostenibilitat financera

Les administracions, els organismes i entitats subjectes a la present Llei han d'ajustar la seva actuació de manera que s'asseguri llur capacitat per finançar els compromisos de despesa presents i futurs dins dels límits de despesa permesa i de deute públic que estableix la present Llei.

Article 5. Principi d'estabilitat pressupostària

Les administracions, els organismes i entitats subjectes a la present Llei han d'elaborar, aprovar i executar els seus pressupostos en un marc d'estabilitat pressupostària que suposa una situació d'equilibri, de superàvit o de despesa permesa d'acord amb els termes establerts en la present Llei.

Per poder complir amb la situació d'estabilitat pressupostària esmentada en el paràgraf anterior, les

administracions, els organismes i entitats subjectes a la present Llei no podran alienar, vendre o cedir els béns i drets patrimonials que posseeixin, per tal d'establir una situació d'equilibri o superàvit pressupostari.

Excepcionalment, podran incórrer en una despesa extraordinària en els casos que preveu l'article 17 de la present Llei.

Article 6. Principi de plurianualitat

Els pressupostos de tota l'Administració pública s'enquadraran en un marc pressupostari a mig termini, compatible amb el principi d'annualitat que regeix l'aprovació i execució de pressupostos.

Article 7. Principi de transparència

Els pressupostos i la comptabilitat de totes les administracions, organismes i entitats subjectes a la present Llei han de contenir la informació suficient i adequada que permeti verificar la seva situació financera i el compliment dels objectius de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària.

El ministeri encarregat de les finances promourà les mesures adients per facilitar el coneixement públic d'aquesta informació.

Article 8. Principi d'eficiència

1. Les polítiques de despesa pública han d'enquadrar-se en un marc de planificació plurianual i de programació pressupostària, atenent la situació econòmica del país, els objectius de política econòmica fixats pel Govern i el compliment dels objectius de sostenibilitat financera i d'estabilitat pressupostària.

2. La gestió dels recursos públics ha d'estar orientada a l'eficiència, l'eficàcia, l'economia i la qualitat, i amb aquesta finalitat cada administració i entitat subjecte a la present Llei aplicarà polítiques de racionalització de la despesa i millora de la gestió del sector públic.

3. Les administracions, els organismes institucionals i les entitats parapúbliques i de dret públic vinculades a l'Administració general o als comuns estan sotmeses al control d'oportunitat econòmica i al control d'eficàcia establerts a la Llei general de finances públiques.

La intervenció general i la intervenció de cada comú remetran anualment al Consell General i al consell de cada comú, respectivament, un informe global sobre l'exercici del control d'oportunitat econòmica i del control d'eficàcia que hagin realitzat sobre les administracions, organismes i entitats subjectes al seu control.

Igualment, remetran anualment al Consell General i als consells dels comuns respectius un informe global sobre el control financer que, segons el que estableix la Llei general de les finances públiques i la Llei de les finances comunals, hagin exercit sobre les entitats parapúbliques o de dret públic i les societats públiques participades.

Les intervencions remetran també al Tribunal de Comptes els informes globals que preveuen els paràgrafs anteriors.

4. Les administracions, els organismes institucionals i les entitats parapúbliques i de dret públic vinculades a l'Administració general o als comuns estan sotmeses a una auditoria sobre la gestió econòmica realitzada, a la finalització de cada mandat polític, d'acord amb els requisits i continguts que es determinin reglamentàriament.

5. Les disposicions legals i reglamentàries, en la seva fase d'elaboració i aprovació, els actes administratius, els contractes i els convenis que celebrin les administracions, els organismes i les entitats subjectes a la present Llei, han de valorar la seva repercussió i efectes sobre les finances públiques, i s'han de supeditar de manera estricta al compliment dels principis de sostenibilitat financera, d'estabilitat pressupostària, de limitació del pes de la imposició directa sobre el total d'impostos directes i indirectes de l'Administració general de l'Estat i de limitació del creixement de la despesa pública corrent o de funcionament, d'acord amb els termes establerts en la present Llei.

Article 9. Principi de responsabilitat

1. Les administracions públiques, els organismes i les entitats subjectes a la present Llei que incompleixin les obligacions que s'hi preveuen assumiran, en la part que els hi sigui imputable, les responsabilitats que es derivin d'aquests incompliments.

2. L'Administració general no assumirà ni respondrà dels compromisos contrets pels comuns, incloses les societats públiques en les que hi participin, sens perjudici de les garanties mútues per a la realització de projectes conjunts.

3. Els comuns no assumiran ni respondran dels compromisos contrets per l'Administració general, incloses les societats públiques en les que hi participi, sens perjudici de les garanties mútues per a la realització de projectes conjunts.

Article 10. Principi de lleialtat institucional

1. Les administracions públiques han d'actuar d'acord al principi de lleialtat institucional. A aquest efecte han de:

a) Valorar l'impacte que les seves actuacions podria provocar en la resta de les administracions públiques, especialment en l'àmbit financer.

b) Respectar l'exercici legítim de les competències que cada administració pública tingui atribuïda.

c) Facilitar a la resta d'administracions públiques la informació que precisin sobre l'activitat que desenvolupin en l'exercici de les seves pròpies competències i, en particular, la que es derivi del compliment de les obligacions de subministrament d'informació i transparència que estableix la present Llei.

d) Prestar la cooperació i assistència activa que la resta d'administracions públiques precisin, dins de les seves competències i disponibilitats.

2. Els convenis i acords que celebrin entre si les administracions, els organismes i les entitats subjectes a la present Llei per a la realització de projectes d'interès comú han de contenir una valoració econòmica i financera de les actuacions projectades i establir la distribució de càrregues entre els participants.

Capítol tercer. Marc pressupostari

Article 11. Marc pressupostari

1. L'elaboració i l'aprovació dels pressupostos anuals de les administracions, els comuns, els organismes i les entitats subjectes a la present Llei s'han d'ajustar a un marc pressupostari general que cobrirà el període de mandat i que haurà de complir amb els requisits i condicions establerts en la present Llei.

2. El Govern, en un termini màxim de sis mesos des de la seva presa de possessió, presentarà al Consell General per a la seva aprovació un marc pressupostari general pel temps del seu mandat. Aquest marc pressupostari serà revisat cada any i es farà públic abans de què s'aprovin els pressupostos de l'Administració general de l'Estat.

3. Igualment els comuns, en un termini màxim de sis mesos des de la seva presa de possessió presentaran al Consell de Comú per a la seva aprovació un marc pressupostari general pel temps del seu mandat. Aquest marc pressupostari serà revisat cada any i es farà públic abans de què s'aprovin els pressupostos dels comuns.

4. El marc pressupostari general de l'estat i dels comuns, consistirà en una projecció pressupostària pels anys del mandat, en el que s'emmarcaran els pressupostos anuals de la legislatura.

Aquest marc pressupostari contemplarà:

a) Els objectius de sostenibilitat financera, d'estabilitat pressupostària i fiscal, establerts en la present Llei.

b) Les projeccions de les principals partides d'ingressos i despeses, tenint en compte tant la seva evolució tendencial com l'impacte de les mesures previstes pel període considerat.

c) Les previsions econòmiques generals en el context de les quals s'aplicarà el marc pressupostari, durant el període de mandat.

5. El Tribunal de Comptes publicarà anualment els objectius de sostenibilitat financera, d'estabilitat pressupostària i fiscal establerts en la present Llei, tant pel que fa referència de l'Administració general com als comuns, perquè aquests els considerin en l'elaboració i seguiment del seu marc pressupostari.

6. El marc pressupostari haurà de comptar amb un informe previ vinculant del Tribunal de Comptes, donant conformitat al mateix.

Capítol quart. Deute públic

Article 12. Limitació d'endeutament

1. El deute públic del Principat no pot ser superior al cinquanta cinc per cent (55%) del producte interior brut (PIB) expressat en termes nominals.

En el cas que l'endeutament de l'Administració general de l'Estat i dels comuns superés el límit del cinquanta per cent (50%) del producte interior brut (PIB) expressat en termes nominals, implicarà que tant l'Administració general com els comuns hagin de negociar i establir un pla d'acció comú perquè l'endeutament consolidat d'aquests no arribi als límits establerts en l'apartat 1 d'aquest article.

2. El deute públic esmentat en l'apartat anterior, inclourà l'endeutament de l'Administració general de l'Estat i dels comuns, d'acord amb els requisits establerts en aquest article.

3. A efectes del càlcul del deute públic del Principat d'Andorra, no es tindrà en compte els fons de reserves de la branca de jubilació de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social. Així mateix qualsevol deute públic andorrà subscrit pels fons de reserves de la branca de jubilació de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social, es considerarà a tots els efectes com deute públic subscrit per un tercer no vinculat.

4. El deute de l'Administració general no podrà superar el quaranta per cent del producte interior brut expressat en termes nominals.

5. El deute dels organismes públics, les entitats públiques i parapúbliques que estan vinculades a l'Administració general, així com les societats públiques amb una participació de l'Administració general de l'Estat majoritària en el capital o suficient per tenir-ne el control, no podrà superar el cinquanta per cent dels fons propis consolidats de

cada entitat o grup d'entitats. L'endeutament d'aquests organismes, entitats i societats públiques esmentades anteriorment, no computen a efectes de calcular el deute de l'Administració general.

6. El deute dels comuns inclosos els organismes públics, les entitats públiques i parapúbliques que hi estan vinculades, així com les societats públiques amb una participació dels comuns majoritària en el capital o suficient per tenir-ne el control no podrà superar el dos cents per cent (200%) de la mitja dels ingressos totals liquidats en els pressupostos corresponents als tres anys naturals immediatament anteriors, calculat d'acord amb l'establert en la Llei de les finances comunals.

7. Qualsevol administració que superi el seu límit d'endeutament no podrà realitzar operacions d'endeutament net.

8. Als efectes dels apartats anteriors no s'inclouen les operacions de tresoreria, inferiors a un any, sempre que el saldo viu total no superi el cinc per cent de les despeses corrents del pressupost corresponent.

Article 13. Emissió de deute públic

1. L'emissió de deute públic per part del Govern s'ha de fer per llei.

2. Les operacions d'endeutament dels comuns han d'estar autoritzades d'acord amb la Llei de les finances comunals i amb els límits i condicions establerts en la present Llei.

Article 14. Pressupost extraordinari per causes excepcionals

1. Els límits de deute públic que fixa l'article 12 només es poden superar per part del Govern per les circumstàncies previstes i descrites en el pressupost extraordinari per causes excepcionals. L'aixecament del límit s'ha d'autoritzar expressament pel Consell General.

2. El Consell General, a proposta del Govern, pot aprovar un pressupost extraordinari per causes excepcionals si es produeixen catàstrofes naturals, emergències greus i esdeveniments o situacions excepcionals, inclosos de caràcter econòmic, que requereixin una actuació pública urgent i extraordinària que no es pugui assumir amb les partides pressupostàries vigents.

El pressupost extraordinari per causes excepcionals pot tenir caràcter plurianual, amb el límit màxim de sis anys.

3. El Consell General aprovarà, juntament amb el pressupost extraordinari, a proposta del Govern, un pla d'equilibri financer, per tornar a complir els límits d'endeutament en el termini màxim de sis anys. Les previsions del pla s'integraran en el pressupost extraordinari i en els pressupostos anuals ordinaris de

l'Estat, segons correspongui a les mesures que s'hi continguin.

El pla d'equilibri financer que presenti el Govern al Consell general ha de comptar amb la declaració d'idoneïtat del Tribunal de Comptes.

L'execució dels plans d'equilibri financer vinculats a un pressupost extraordinari per causes excepcionals se sotmet al control que estableix l'article 24 de la present Llei.

4. Els comuns han de respectar en tot cas els límits d'endeutament que fixa l'article 12. Les situacions de catàstrofes naturals, emergències greus o esdeveniments excepcionals, inclosos de caràcter econòmic, que requereixin una actuació dels comuns que no puguin assumir amb les partides dels seus pressupostos vigents seran sufragades mitjançant el pressupost de l'Administració general o d'un pressupost extraordinari per causes excepcionals proposat per Govern i aprovat pel Consell General.

Capítol cinquè. Despesa permesa

Article 15. Despesa màxima permesa

L'Administració general, podrà incórrer en una despesa màxima permesa que serà el resultat de multiplicar els ingressos pressupostats de l'exercici per un "coeficient tendencial de sostenibilitat" que es calcularà dividint la mitjana del producte interior brut expressat en termes nominals dels tres exercicis immediatament anteriors entre el producte interior brut expressat en termes nominals de l'exercici immediatament anterior i s'afegirà un saldo positiu equivalent a l'u per cent (1%) del Producte interior brut expressat en termes nominals de l'exercici immediatament anterior, d'acord amb l'establert en la següent fórmula:

$$\text{Despesa Permesa} = \left(\frac{\text{PIB Nominal MM 3}}{\text{PIB Nominal "Any N-1"}} \times \text{Ingressos Pressupostats "Any N"} \right) + \left(\frac{\text{PIB Nominal}}{\text{Any N-1}} \times 1\% \right)$$

2. L'Administració general podrà superar els límits de despesa que preveu l'apartat 1 d'aquest article, sempre que es compleixin els requisits de despesa per causes extraordinàries que preveu l'article 17 de la present Llei.

3. Els comuns inclosos els organismes públics, les entitats públiques i parapúbliques que hi estan vinculades, així com les societats públiques amb una participació dels comuns majoritària en el capital o suficient per tenir-ne el control podran incórrer en dèficit sempre i quan el deute dels mateixos no superi el dos cents per cent (200%) de la mitja dels ingressos totals liquidats en els pressupostos corresponents als tres anys naturals immediatament

anteriors, calculat d'acord amb l'establert en la Llei de finances comunals.

Article 16. Regla de la despesa corrent o de funcionament

1. La variació de la despesa de personal, de la despesa de béns corrents i serveis, així com les transferències corrents, pressupostada per l'Administració general i pels comuns no podrà superar la taxa de referència del creixement del producte interior brut nacional anual.

2. En el cas en què la taxa de variació del producte interior brut nacional anual sigui negativa, la variació dels capítols de despesa esmentats en l'apartat 1 anterior d'aquest article, tant pel que fa referència a l'Administració general com als comuns, no podrà superar el zero per cent.

Article 17. Despesa extraordinària

1. En cas de catàstrofes naturals, emergències greus i esdeveniments o situacions excepcionals, inclosos de caràcter econòmic, que requereixin una actuació pública urgent i extraordinària que no es pugui assumir amb les partides pressupostàries vigents, el Consell General, a proposta del Govern, podrà aprovar un pressupost extraordinari per causes excepcionals, que podrà incórrer en una despesa extraordinària superior al previst en l'article 15 de la present Llei.

2. El Consell General aprovarà, juntament amb el pressupost extraordinari, un pla d'equilibri financer, per tornar a la situació d'equilibri pressupostari en el termini màxim de sis anys, en els mateixos termes que estableix l'article 14.3.

3. Els comuns han de mantenir en tot cas una situació d'equilibri d'acord amb els requisits establerts en l'article 15 de la present Llei. Les situacions de catàstrofes naturals, emergències greus o esdeveniments excepcionals que requereixin una actuació dels comuns que no puguin assumir amb les partides dels seus pressupostos vigents seran sufragades mitjançant el pressupost de l'Administració general o a través del pressupost extraordinari per causes excepcionals que preveu l'article 14.

Article 18. Superàvits

1. Els superàvits de les liquidacions pressupostàries de l'Estat s'aplicaran a la reducció del deute públic o a la dotació d'un compte de reserves de lliure disposició, que també podrà destinar-se a l'adquisició de participacions en entitats públiques o de dret públic, o en societats públiques participades per l'Administració general.

2. Els superàvits de les liquidacions pressupostàries dels comuns s'aplicaran a la reducció del deute

públic o a la dotació d'un compte de reserves propi de lliure disposició, que també podrà destinar-se a l'adquisició de participacions en entitats públiques o de dret públic, o en societats públiques participades pels comuns.

Article 19. Compte de compensació

1. El Govern constituirà i gestionarà un compte de compensació que s'utilitzarà per sufragar els pressupostos extraordinaris per causes excepcionals definits en l'article 14.

2. Els pressupostos generals de l'Estat i dels comuns inclouran una partida pressupostària corresponent al zero coma deu per cent (0,10%) del total de les seves despeses que anirà destinada a la dotació d'aquest compte de compensació.

3. En cas que el seu volum superi el zero coma cinc per cent (0,5%) del producte interior brut (PIB), i si no existeix cap pressupost extraordinari viu, el Consell General, a proposta del Govern i dels comuns, podrà decidir aplicar-ne la part excedent a la reducció del deute públic o a projectes d'inversió.

Capítol sisè. Limitació del pes de la imposició directa sobre el total d'impostos directes i indirectes de l'Administració general

Article 20. Limitació del pes de la imposició directa sobre el total d'impostos directes i indirectes de l'Administració general

1. El pes de la tributació directa sobre el total d'impostos directes i indirectes de l'Administració general no podrà ser superior al quaranta per cent, que es calcularà en base a la ràtio de "total d'impostos directes dividit entre el total d'impostos directes més els impostos indirectes excloent el capítol d'impostos especials i el capítol sobre tràfic exterior de l'Administració general".

2. Els projectes i les proposicions de llei que estableixin, modifiquin o suprimeixin tributs s'acompanyaran d'un informe sobre l'afectació del límit del pes de la imposició directa sobre la ràtio descrit en l'apartat 1 d'aquest article.

Capítol setè. Control

Article 21. Obligacions d'informació

1. El Govern i els comuns facilitaran al Tribunal de Comptes informació sobre l'aprovació, l'execució i la liquidació dels seus respectius pressupostos.

2. El Govern i els comuns elaboraran un informe trimestral sobre l'execució del seu pressupost, dins dels tres mesos següents al trimestre vençut, que trametran immediatament al Tribunal de Comptes. Aquests informes faran atenció especialment al compliment de les obligacions relatives al deute

públic, a la despesa permesa de l'Administració general, el dèficit dels comuns, i en el seu cas, els pressupostos extraordinaris per causes excepcionals i les mesures dels plans d'equilibri financer.

3. Els interventors de l'Administració general i dels comuns informaran al Tribunal de Comptes sobre les desviacions que es produeixin, superiors al cinc per cent (5%), en l'execució dels pressupostos de les seves respectives administracions.

Article 22. Control dels interventors i supervisió del Tribunal de Comptes

1. L'interventor general i els interventors comunals, així com els òrgans interventors que en depenen, col·laboraran en tot moment amb l'Administració general i els comuns per assegurar el compliment de les obligacions que estableix la present Llei.

Especialment, col·laboraran en l'elaboració, l'aplicació i el control del marc pressupostari de l'Administració general i dels comuns, dels pressupostos de l'Administració general i dels comuns i dels pressupostos extraordinaris per causes excepcionals.

En l'exercici de les seves funcions, els interventors actuen amb independència i amb subjecció exclusiva a la llei i al dret. L'interventor general i els interventors comunals, durant el seu mandat, només poden ser cessats en virtut de la sanció imposada com a resultat d'un expedient disciplinari, en els termes de la Llei.

2. El control dels interventors i la supervisió del Tribunal de Comptes és realitzarà d'acord amb el següent:

a) Marc pressupostari de l'Administració general i dels comuns, hauran de comptar amb un informe previ vinculant del Tribunal de Comptes d'acord amb l'establert en l'article 11.6 de la present Llei.

b) Pressupostos de l'Administració general i dels comuns

i) El Tribunal de Comptes supervisarà l'execució i la liquidació dels pressupostos de l'Administració general i dels comuns a l'efecte de garantir el compliment de les obligacions que estableix la present Llei en matèria de sostenibilitat financera i d'estabilitat pressupostària i fiscal.

ii) Els òrgans interventors de l'Administració general i dels comuns formularan objeccions a les disposicions de despeses, el reconeixement d'obligacions i l'ordenació de pagaments de l'Administració general i dels comuns, respectivament, quan s'incompleixin les obligacions que estableix la present Llei en matèria de deute, despesa permesa i dèficit dels comuns.

iii) Juntament amb el projecte de pressupost que es remeti al Consell General o al consell de cada comú, s'acompanyarà un informe de la intervenció respectiva sobre el compliment de les obligacions que estableixen els articles 12 i 15 de la present Llei en matèria de deute, despesa permesa i de dèficit públic dels comuns i sobre la seva conformitat al marc pressupostari aplicable.

iv) Si en l'execució del pressupost de l'Administració general o dels comuns l'interventor general o els interventors comunals detecten un incompliment de les obligacions establertes als articles 12 i 15 de la present Llei relatives al deute, a la despesa permesa o al dèficit públic dels comuns, d'acord amb el marc pressupostari aprovat, s'informarà al Tribunal de Comptes de les esmentades desviacions perquè aquest pugui fer un control periòdic de les mateixes i es requerirà el Govern o els comuns, segons correspongui, perquè ordenin una retenció temporal dels crèdits pressupostaris que permetin complir les dites obligacions. Si persisteix l'incompliment en el trimestre següent, el Tribunal de Comptes requerirà el Govern o els comuns, segons correspongui, a més, perquè en el termini d'un mes presentin un pla d'equilibri financer que contempli el restabliment de la situació.

v) Si en l'execució dels pressupostos el Tribunal de Comptes detecta un risc greu d'incompliment, atesa la tendència de la despesa o dels ingressos, de les obligacions relatives al deute, despesa permesa o dèficit públic dels comuns, requerirà el Govern o els comuns, segons correspongui, perquè presentin en el termini de dos mesos un pla d'equilibri financer que contempli el restabliment de la situació i garanteixi el compliment de les obligacions establertes en la present Llei.

vi) Si els plans d'equilibri financer esmentats en els apartats iv) i v) anteriors, no garanteixen la sostenibilitat de les finances públiques i l'estabilitat pressupostària per donar compliment a les obligacions que s'estableixen en la present Llei, s'actuarà d'acord amb allò establert en els articles 23 i 24 de la present Llei.

c) Pressupostos extraordinaris per causes excepcionals

El Tribunal de Comptes supervisarà l'execució i la liquidació dels pressupostos extraordinaris per causes excepcionals, a l'efecte de garantir el compliment de les obligacions que estableix la present Llei en el mig termini, en matèria de sostenibilitat financera, estabilitat pressupostària i fiscal. Igualment, examinarà el pla d'equilibri financer que acompanyi el pressupost extraordinari als efectes de declarar-ne

la idoneïtat, d'acord amb l'article 14 de la present Llei.

Article 23. Plans d'equilibri financer

1. Quan es detecti un incompliment de les obligacions que estableix la present Llei en matèria de deute, despesa permesa i dèficit públic dels comuns o es detecti un risc greu d'incompliment i, en tot cas, en els supòsits que preveu expressament la present Llei, el Govern i els comuns, segons escaigui, aprovaran un pla d'equilibri financer, que contindrà les mesures adequades per complir amb les dites obligacions o per evitar el seu incompliment.

2. El pla d'equilibri financer serà aprovat pel Govern o pel Consell de Comú, segons correspongui, en el termini màxim de dos mesos des de la detecció de l'incompliment o del risc d'incompliment, o bé des del requeriment que s'hagi formulat per elaborar-lo, llevat que la present Llei estableixi expressament un altre termini.

Si el Govern o els comuns no envien al Tribunal de Comptes el pla d'equilibri financer requerit en el termini que correspongui, i sense perjudici de les responsabilitats que corresponguin, el Tribunal de Comptes nomenarà una comissió de tres experts que, en contacte i amb la col·laboració del Govern o del comú afectat així com dels interventors corresponents, proposarà un pla d'equilibri financer, en el termini d'un mes.

El Govern, a través del ministeri encarregat de les finances, i els comuns, a través dels òrgans responsables de les finances comunals, així com, si escau, els organismes institucionals, les entitats parapúbliques i de dret públic i les societats públiques afectades, prestaran la seva col·laboració a la comissió d'experts i li facilitaran tota la informació i l'assistència que aquesta requereixi.

3. El pla d'equilibri financer serà tramès al Tribunal de Comptes, que informará sobre la seva idoneïtat en el termini màxim d'un mes a comptar sobre la seva recepció. En cas que l'informe sigui desfavorable o contingui observacions condicionants, el Govern o els comuns hauran de modificar-lo i remetre'l de nou al Tribunal de Comptes, en el termini màxim d'un mes.

En cas que el Tribunal de Comptes declari no idoni el nou pla d'equilibri financer, o que aquest no es presenti en el termini indicat, el Tribunal de Comptes nomenarà una comissió de tres experts que, en contacte i amb la col·laboració del Govern o del comú afectat, proposarà un pla d'equilibri financer, en el termini d'un mes. Es prestarà a la comissió d'experts tota la col·laboració i l'assistència que requereixi, en els mateixos termes de l'apartat anterior.

4. El pla d'equilibri financer ha de contenir:

a) la identificació de les causes que han provocat el risc d'incompliment o l'incompliment de les obligacions que estableix la present Llei en matèria de deute, de despesa permesa o de dèficit públics dels comuns

b) les mesures adequades, relatives a despesa i ingressos, per complir les obligacions indicades, degudament quantificades i amb un calendari precís d'adopció i aplicació

c) els indicadors, si escau, que permetin seguir l'evolució de la situació i l'eficàcia de les mesures adoptades

d) les previsions econòmiques generals en el context de les quals s'aplicarà el pla, durant el període de la seva vigència

e) la previsió d'impacte en el pes de la imposició directa sobre el total d'impostos directes i indirectes de les mesures proposades en el pla, contemplant la limitació del creixement de la despesa pública corrent o de funcionament de l'Administració general i dels comuns, d'acord amb els requisits establerts en la present Llei.

5. Els plans d'equilibri financers vinculats a l'aprovació d'un pressupost extraordinari per causes excepcionals segueixen el règim que estableix l'article 14 de la present Llei.

Article 24. Execució i control dels plans d'equilibri financer

1. El Govern i els comuns informaran trimestralment al Tribunal de Comptes de l'aplicació i els efectes dels plans d'equilibri financer aprovats. Aquests informes han de comptar amb el vistiplau de l'interventor general i dels interventors comunals, segons escaigui.

2. El Tribunal de Comptes pot requerir en qualsevol moment al Govern o als comuns informació sobre l'aplicació dels plans d'equilibri financer i els seus efectes.

3. El Tribunal de Comptes examinarà l'execució dels plans d'equilibri financer i els seus efectes respecte del compliment dels objectius de deute, despesa permesa i dèficit públic dels comuns que estableixin. En cas que detecti incompliments o desviacions, requerirà l'Administració corresponent perquè adopti les mesures adequades en el termini màxim d'un mes.

El Tribunal de Comptes pot requerir el bloqueig o la retenció de partides pressupostàries, la constitució de dipòsits en l'Institut Nacional Andorrà de Finances o qualsevol altra mesura relativa a la despesa pública que resulti adequada pel compliment dels objectius previstos en el pla d'equilibri financer. Igualment,

podrà recomanar mesures que impliquin un augment dels ingressos públics, d'acord amb els requisits establerts en aquesta Llei.

En cas que en la liquidació dels pressupostos dels comuns es detecti un incompliment de les obligacions relatives al deute públic, el Tribunal de Comptes podrà ordenar la reducció de la transferència anual de l'Estat que li correspondria en el pressupost següent, per una quantia igual a l'excés de l'endeutament respecte del límit.

El Govern i els comuns informaran el Tribunal de Comptes de les mesures adoptades a partir dels requeriments que els hi hagi dirigit.

4. En cas que el Govern o els comuns no adoptin, en el termini d'un mes les mesures adequades per corregir les desviacions del compliment dels plans d'equilibri financer, el Tribunal de Comptes nomenarà una comissió de tres experts que, en contacte i amb la col·laboració del Govern o del comú afectat, adoptarà les mesures adequades pel compliment del pla.

El Govern, a través del ministeri encarregat de les finances, i els comuns, a través dels òrgans responsables de les finances comunals, així com, si escau, els organismes institucionals, les entitats parapúbliques i de dret públic i les societats públiques afectades, prestaran la seva col·laboració a la comissió d'experts i li facilitaran tota la informació i l'assistència que aquesta requereixi.

Totes les administracions, organismes, entitats i societats afectades estan obligades a aplicar i executar les mesures aprovades per la comissió d'experts.

Capítol vuitè. Règim sancionador

Article 25. Infraccions

1. Són infraccions greus:

- a) no facilitar al Tribunal de Comptes o a la comissió d'experts que designi la informació que estableix la present Llei o la que requereixi
- b) no elaborar i trametre al Tribunal de Comptes els informes que estableix la present Llei
- c) no prestar col·laboració al Tribunal de Comptes o a les comissions d'experts que aquest designi.

2. Són infraccions molt greus:

- a) realitzar operacions d'endeutament públic per sobre dels límits que fixa la present Llei o sense autorització per llei
- b) disposar despeses, reconèixer obligacions o ordenar pagaments en contra de l'objecció formulada per la intervenció quan aquesta objecció impedeixi la continuació del procediment, en els termes que

estableix la Llei general de les finances públiques i la Llei de les finances comunals

c) no presentar al Tribunal de Comptes un pla d'equilibri financer en els casos que la present Llei així ho estableixi preceptivament

d) no atendre els requeriments que dirigeixi el Tribunal de Comptes

e) no complir o executar les ordres i els requeriments que dictin les comissions d'experts designades pel Tribunal de Comptes

f) obstaculitzar l'exercici de les funcions del Tribunal de Comptes i de les comissions d'experts que aquest designi

g) la comissió d'una infracció greu si s'ha estat sancionat per una altra infracció greu en els dotze mesos anteriors.

Article 26. Responsables

Són responsables de les infraccions establertes a l'article 25 les persones a qui directament s'hagi d'imputar la conducta infractora.

En els casos que la infracció consisteixi en la vulneració d'una obligació que la present Llei estableix respecte d'un òrgan, són també responsables les persones titulars de l'òrgan.

Article 27. Sancions

1. Sense perjudici de les responsabilitats polítiques, penals i civils en què es pugui incórrer, seran sancionades

a) Les infraccions greus, amb

i) la destitució i la prohibició d'ocupar càrrecs de designació política en l'administració de la que formava part, , per un període de 6 mesos a 2 anys i multa de 1.000 a 5.000 euros, per les persones que ocupin càrrecs de designació política

ii) l'aplicació de les sancions per faltes greus que estableix la Llei de la funció pública, pels funcionaris i el personal al servei de l'Administració general segons la normativa vigent aplicable

iii) l'aplicació de les sancions per faltes greus que estableix la normativa aplicable als comuns i als organismes públics, a les entitats parapúbliques i de dret públic i a les societats públiques participades vinculades o dependents de l'Estat i dels comuns, pel personal que hi presta els seus serveis, segons la legislació aplicable a cada cas

iv) en tot cas, el cessament del lloc que ocupen, pels funcionaris públics de lliure designació.

b) Les infraccions molt greus, amb

i) la destitució i la prohibició d'ocupar càrrecs de designació política en l'administració de la que

formava part, per un període de 2 a 6 anys i multa de 5.000 a 50.000 euros, per les persones que ocupin càrrecs de designació política

ii) l'aplicació de les sancions per faltes molt greus que estableix la Llei de la funció pública, pels funcionaris i el personal al servei de l'Administració general

iii) l'aplicació de les sancions per faltes molt greus que estableix la normativa aplicable als comuns i als organismes públics, a les entitats parapúbliques i de dret públic i a les societats públiques participades vinculades o dependents de l'Estat i dels comuns, pel personal que hi presta els seus serveis, segons la legislació aplicable a cada cas

iv) en tot cas, el cessament del lloc que ocupen, pels funcionaris públics de lliure designació.

2. La imposició de les sancions serà proporcional a la gravetat de la infracció comesa. La graduació de les sancions es farà d'acord als criteris de responsabilitat del càrrec o del lloc de treball; gravetat dels danys causats a l'Administració; intencionalitat; grau de participació i reincidència.

Article 28. Procediment sancionador

1. El procediment sancionador s'iniciarà contra les persones presumptament responsables de la infracció:

- a) per iniciativa del Tribunal de Comptes
- b) per iniciativa del ministre encarregat de les finances, respecte del Govern i els organismes, entitats i societats que en depenguin
- c) per iniciativa dels cònsols, exclusivament respecte del personal dels comuns i dels organismes, entitats i societats que en depenguin.

2. Els procediments dirigits contra funcionaris públics i personal dins de l'àmbit de la Llei de la funció pública, es tramitaran i es resoldran segons el que preveu la Llei de funció pública, amb les següents especialitats:

- a) l'instructor serà designat pel ministre encarregat de les finances, en els expedients que afectin el personal al servei de l'Administració general
- b) la competència per resoldre l'expedient per faltes greus correspon al ministre encarregat de les finances, i per faltes molt greus, al Govern, en els expedients que afectin el personal al servei de l'Administració general.

3. Els procediments dirigits contra funcionaris públics i personal dels comuns es tramitaran i es resoldran per la normativa que els sigui aplicable, amb les especialitats següents:

a) l'instructor serà designat pel cònsol o pel responsable màxim de l'organisme, l'entitat o la societat corresponent

b) la competència per resoldre l'expedient correspondrà al cònsol.

3. Els procediments dirigits contra el personal dels organismes públics, de les entitats parapúbliques i de dret públic i de les societats públiques participades vinculades o dependents de l'Estat i dels comuns es tramitaran segons la normativa que els hi sigui aplicable, amb les mateixes especialitats, si escau, que estableix l'apartat anterior.

4. El procediment contra persones que ocupin càrrecs electes i de designació política serà tramitat i resolt pel Tribunal de Comptes, d'acord amb les normes següents:

a) L'acord d'incoació del procediment inclourà la designació d'un instructor, que ha de ser un dels membres del Tribunal de Comptes, el relat dels fets que l'originen, la infracció imputada i els responsables presumptes, d'acord amb l'article 26.

L'acord d'incoació serà notificat als interessats en el termini de vint-i-quatre hores des de la seva adopció.

b) En el termini de quinze dies a comptar des de la notificació, els interessats podran formular al·legacions i proposar les proves que estimin convenients.

c) La pràctica de les proves no s'estendrà més de 30 dies. Aquest termini es podrà prorrogar 30 dies més, per acord de l'instructor, si concorren circumstàncies excepcionals.

La denegació per part de l'instructor de la pràctica de les proves proposades, així com la denegació de la pròrroga del termini per practicar-les, podran ser recorregudes davant del Ple del Tribunal, que resoldrà en un termini de tres dies.

d) Una vegada practicades les proves admeses i formulades les al·legacions, l'instructor formularà en el termini de quinze dies una proposta de resolució, en la que constaran els tràmits realitzats fins el moment; els fets que considera provats; la infracció que, en el seu cas, s'hagi comès; la sanció que, en el seu cas, es proposa, amb expressió de les circumstàncies tingudes en compte per graduar-la; i les persones responsables.

La proposta de resolució serà notificada als interessats en el termini de vint-i-quatre hores.

e) Els interessats podran formular al·legacions respecte de la proposta de resolució en el termini de quinze dies des de la seva notificació. Durant aquest període se'ls posarà de manifest l'expedient per la seva consulta.

f) Transcorregut el període d'al·legacions i vista de l'expedient, l'instructor elevarà al Ple la proposta de resolució i les al·legacions presentades. El Ple resoldrà en el termini de quinze dies.

g) El termini màxim per resoldre l'expedient sancionador és de sis mesos des de la seva incoació. Transcorregut aquest termini sense que s'hagi dictat resolució definitiva, l'expedient es considerarà caducat i s'arxivarà.

h) La resolució del Ple del Tribunal de Comptes pot ser recorreguda davant la Sala administrativa del Tribunal Superior.

Disposició addicional. Modificació de la Llei del Tribunal de Comptes, de 13 d'abril de 2000

1. S'afegeix un nou apartat a bis) a l'article 2.1 de la Llei del Tribunal de Comptes, de 13 d'abril de 2000, del següent tenor:

“a bis) Supervisar l'execució i la liquidació dels pressupostos de l'Estat i dels comuns, a l'efecte de garantir el compliment de les obligacions que estableix la Llei de sostenibilitat de les finances públiques, d'estabilitat pressupostària i fiscal en matèria de sostenibilitat financera, estabilitat pressupostària i fiscal.”

2. Es modifica l'article 3.1 de la Llei del Tribunal de Comptes, de 13 d'abril de 2000, que queda redactat en els termes següents:

“Article 3

1. El Tribunal de Comptes compleix la seva funció mitjançant l'elaboració d'informes o memòries que, una vegada aprovats pel Ple juntament amb les al·legacions i les justificacions que hagin presentat els ens fiscalitzats i les recomanacions proposades per tal de millorar la seva gestió i els requeriments per tal de complir amb els principis de sostenibilitat financera i estabilitat pressupostària i fiscal han d'ésser exposats com a part d'una memòria que el Tribunal ha de remetre anualment al Consell General.”

3. S'afegeix un apartat 3 a l'article 2 de la Llei del Tribunal de Comptes, del tenor següent:

“3. Funció sancionadora

a) incoar, tramitar i resoldre els expedients sancionadors que preveu la Llei de sostenibilitat de les finances públiques i d'estabilitat pressupostària fiscal”

4. Es modifica l'apartat 1 de l'article 18 de la Llei del Tribunal de Comptes, que queda redactat en els termes següents:

“1. El Ple està integrat per un president i entre dos i quatre membres.”

5. Es modifica l'apartat 1 de l'article 22 de la Llei del Tribunal de Comptes, que queda redactat en els termes següents:

“1. El president i els altres membres del Tribunal de Comptes són designats individualment pel Consell General, amb el vot favorable de dues terceres parts dels seus membres en primera votació, per un període de sis anys, renovable.”

Disposició transitòria primera. Marc pressupostari

El Govern i els comuns elaboraran i aprovaran el primer marc pressupostari que els correspongui d'acord amb la present Llei a partir de la seva constitució després de les primeres eleccions que se celebrin en els àmbits respectius després de la seva entrada en vigor.

Les disposicions de la present Llei relatives al marc pressupostari només seran aplicables a partir del primer marc aprovat segons el paràgraf anterior.

Disposició transitòria segona. Membres del Tribunal de Comptes

1. Els membres actuals del Tribunal de Comptes exerciran el seu mandat pel temps que els correspongui, sense perjudici de la seva renovació per part del Consell General.

2. El Consell General nomenarà els membres addicionals del Tribunal de Comptes en el termini de tres mesos des de l'entrada en vigor de la present Llei.

Disposició derogatòria

Queden derogades totes les disposicions legals i reglamentàries que s'oposin al que estableix la present Llei.

Disposició final

La present Llei entrarà en vigor l'endemà de la seva publicació al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*, sens perjudici del que estableix la disposició transitòria primera.